

Publikator

DOGOTERAPIA

W TEORII I PRAKTYCE

Scenariusze zajęć z udziałem psa

Rezultaty kursu przeprowadzonego w Mazurskim Ośrodku Doskonalenia Nauczycieli w Ełku

Praca zbiorowa
pod red. Edyty Musialik

Ełk 2023

Wstęp

Kurs kształcący przyszłych dogoterapeutów, który trwał od października 2022 roku do stycznia 2023 roku, w Mazurskim Ośrodku Doskonalenia Nauczycieli w Elku odbył się po raz pierwszy. Uczestnicy tego kursu zostali wyposażeni w wiedzę dotyczącą organizowania i prowadzenia specjalistycznych zajęć z dziećmi, młodzieżą oraz osobami starszymi z udziałem psa terapeutycznego, jak również w wiedzę o przygotowaniu psa do pracy w terapii. We współpracy z Fundacją „Psi Uśmiech” z Białegostoku doradca metodyczny Edyta Musialik, kynoterapeutka pracująca z psami terapeutycznymi od 2012 roku, przygotowała uczestniczki kursu do przyszłej pracy z wykorzystaniem tej nowatorskiej formy wspomagania terapii.

Owocem pracy naszych dwunastu kursantek jest książka, w której zawarte są scenariusze zajęć dogoterapeutycznych dotyczące edukacji, terapii i spotkań z psem.

W literaturze przedmiotu można przeczytać, że możliwości dogoterapii są wszechstronne i niemalże nieograniczone¹. Specjaliści podkreślają jednak, że w całym procesie niezwykle ważna jest także osoba odpowiednio przygotowanego kynoterapeuty/dogoterapeuty. Wszystko wszakże zależy od wyobraźni i kreatywności prowadzącego zajęcia, który musi także znać specyfikę pracy z psem. Odpowiednio przygotowany terapeuta powinien zdawać sobie sprawę zarówno z możliwości, jak również z pewnych ograniczeń przy stosowaniu wspomagania terapii w formie kynoterapii. Jedno jest jednak pewne: każda terapia z udziałem psa powinna być procesem zindywidualizowanym, a profesjonalny dogoterapeuta powinien potrafić wykorzystać obecność czworonoga na wiele sposobów, mając na uwadze nie tylko dążenie do realizacji wyznaczonych celów zajęć, ale także dobrostan psa.

Edyta Musialik

¹ Drwięga G., Pietruczuk Z., *Dogoterapia jako forma wspomagania rozwoju dziecka niepełnosprawnego*, „Niepełnosprawność – zagadnienia, problemy, rozwiązania” Nr III/2015(16), s.63.

Słów kilka o kynoterapii²

Edyta Musialik

Kynoterapia lub inaczej dogoterapia to określenie terapii z udziałem psa, która opiera się na założeniu, że kontakt z nim ma pozytywny wpływ na rozwój człowieka. Przyczynia się ona do poprawy zarówno stanu psychicznego, jak i fizycznego. Zwierzęta pełniły funkcję terapeutów od niepamiętnych czasów. Prastare wizerunki psów liżących rany oraz psów przewodników, są jednoznacznym przekazem³. Z własnej obserwacji jako praktyka kynoterapeuty wynika, że stosowanie dogoterapii niesie ogromne korzyści w procesie szeroko rozumianej rehabilitacji i poprawę funkcjonowania osób, zarówno dzieci, jak i osób starszych, w niej uczestniczących. I chociaż tematyka zooterapii, w skład której wchodzi kynoterapia jest nadal nowatorska, to współcześnie odnaleźć można coraz więcej książek, a także artykułów (nie tylko naukowych) poświęconych psim terapeutom. W kwestii kynoterapii jest nadal wiele niejasności i wiele spraw wymaga doprecyzowania, niemniej jednak od 2010 roku zawód kynoterapeuta (dogoterapeuta) jest wpisany do *Klasyfikacji zawodów i specjalności* pod numerem 323007.

Kynoterapia wchodzi w skład szeroko rozumianej zooterapii (animaloterapii), czyli terapii z udziałem zwierząt. Po raz pierwszy próby animaloterapii zastosował i udokumentował w XVIII wieku William Tuke – dyrektor angielskiego szpitala psychiatrycznego, który wprowadził zwierzęta domowe na teren szpitala, gdzie oddano je pod opiekę pacjentom. Dzięki tym zabiegom, podopieczni szpitala nauczyli się kontroli nad swoimi emocjami⁴. Określenie terapia z udziałem zwierząt (ang. *pet therapy*) zostało zaś po raz pierwszy użyte w 1964 roku przez amerykańskiego psychiatrę dziecięcego Borisa Levinsona, któremu w gabinecie towarzyszył labrador retriever o imieniu Jingles. W XX wieku powstają organizacje, których celem jest rozpropagowanie i wdrożenie metod pracy dogoterapeutycznej. W Polsce taką organizacją jest m.in. CZE-NE-KA Fundacja Przyjaźni Ludzi i Zwierząt. Od niej

² Fragmenty pracy dyplomowej *Kynoterapia jako forma wspierająca terapię pedagogiczną* Edyty Musialik napisanej na kierunku Diagnoza i Terapia Pedagogiczna (studia podyplomowe) Akademii Nauk Stosowanych Wincentego Pola w Lublinie w roku 2023.

³ D. Szwaczka, *Dogoterapia jako naturalna metoda terapeutyczna*, dostępny online <https://www.akson.pl/akademia-wiedzy/artukul/dogoterapia-jako-naturalna-metoda-terapeutyczna,168>, [dostęp: 30.12.2022].

⁴ Franczak A., Krajewska K., Skorupa J., *Baw się przez animaloterapię*, Wyd. Impuls, Kraków 2012, s. 9.

rozpoczyna się także historia dogoterapii w Polsce. Jej założycielka Maria Czerwińska jako pierwsza w 1987 roku wprowadziła psy do pracy z dziećmi niewidomymi w podwarszawskich Laskach. Maria Czerwińska jest także autorką terminu dogoterapia. W 1996 roku podczas konferencji prasowej zorganizowanej z okazji Światowego Dnia Zwierząt użyła terminu dogoterapia, który w ujęciu autorki, to po prostu dobro, jakie psy dają dzieciom. Za CZE-NE-KĄ powstają kolejne organizacje działające na rzecz promocji dogoterapii, nazywanej też kynoterapią.

Nie istnieje też jedna obowiązująca definicja dogoterapii/kynoterapii. Każda organizacja definiuje inaczej dogoterapię, zwracając uwagę na różne jej aspekty. W Polsce w odniesieniu do zajęć z udziałem psa, poza terminem dogoterapia, używane są również następujące nazwy: kynoterapia, canisterapia, a w także terapia z udziałem zwierząt oraz terapia kontaktowa. Pojęcie dogoterapia jest jednak określeniem najdłużej funkcjonującym w naszym kraju i powszechnie rozumianym zarówno przez rodziców, jak i pracowników różnych instytucji. Według Gabrieli Drwięgi i Zofii Pietruczuk z Fundacji Psi Uśmiech z Białegostoku określenie to jest niepoprawnie skonstruowane i przez to mylące. Autorki artykułu „Dogoterapia jako forma wspomaganie rozwoju dziecka niepełnosprawnego” podkreślają, że w wyrazie złożonym w pierwszym członie złożenia pojawia się leksem z angielskiego *dog* + *terapia* z łaciny bądź *therapia*, z greckiego: *therapeiā*. Ta nietypowa zbitka wyrazowa sprawia, że dogoterapia czasem odbierana jest jako *terapia dla psów* lub jako *leczenie psów*⁵. Żadna z tych interpretacji nie jest prawdziwa i nie oddaje sensu pracy z udziałem psów w szeroko rozumianej terapii i edukacji.

Według międzynarodowej organizacji International Association of Human-Animal Interaction Organizations (IAHAIO) to, co w Polsce rozumiemy jako dogoterapię, należy do szerzej rozumianych działań, dla których przyjęto nazwę Animal Assisted Interventions (AAI) – interwencje z udziałem zwierząt⁶. W Polsce obowiązuje podział na trzy wiodące formy dogoterapii, które zostały po raz pierwszy zdefiniowane przez organizację Pet Partners z USA oraz ADEu (Assistance Dogs Europe):

AAA – Aktywne spotkania z udziałem zwierząt (ang. *Animal Assisted Activities*);

AAT – Terapia z udziałem zwierząt (ang. *Animal Assisted Therapy*);

⁵ Drwięga G., Pietruczuk Z., dz. cyt., s. 58.

⁶ Dostępne on-line www.iahaio.org, [dostęp: 27.12.2022 r.]

AAE – Edukacja z udziałem zwierząt (ang. *Animal Assisted Education*) – tę formę dodatkowo wprowadziło ADEu, nie funkcjonuje ono w systemie amerykańskim. Podczas zajęć z zakresu AAE wykorzystuje się obecność zwierząt do pobudzenia w uczniu zainteresowania aktywnością edukacyjną⁷.

Polskie Towarzystwo Kynoterapeutyczne, którego celem jest promowanie standardów pracy edukacyjnej i terapeutycznej z psami, wprowadziło polską terminologię form terapii:

Spotkanie z psem (SP) – zajęcia mają za zadanie dostarczenie uczestnikom pozytywnego ładunku emocjonalnego, satysfakcji z obcowania z psem, a także przełamują lęki w kontaktach z otoczeniem, stymulują rozwój zmysłów i postrzegania, pozwalają oderwać się od otaczającej ich rzeczywistości. Zajęcia te nie posiadają wytyczonych celów terapeutycznych, zazwyczaj zawierają elementy zabaw, swobodnych rozmów, aktywności, ich przebieg jest spontaniczny. Nie ma określonego czasu ich trwania oraz najczęściej przybierają formę zajęć grupowych. Mogą odbywać się w formie zajęć jednorazowych lub cyklicznych.

Edukacja z psem (EP) - zajęcia mają na celu usprawnienie sfery intelektualnej i poznawczej dziecka, co wymaga odpowiedniego przygotowania (scenariusza zajęć) oraz wiedzy i umiejętności osób prowadzących – przygotowania pedagogicznego. Pies uczestnicząc aktywnie w zajęciach motywuje uczniów do nauki i poprzez stworzenie przyjaznych warunków emocjonalnych zwiększa możliwości przyswojenia wiedzy. Zajęcia prowadzone są w grupach (klasach) lub indywidualnie. Mają określony scenariusz realizujący program nauczania. Wskazana jest ewaluacja i dokumentacja przebiegu zajęć.

Terapia z psem (TP) – jest to zestaw ćwiczeń ukierunkowanych na konkretny, zaplanowany cel z zakresu rehabilitacji, do których układana jest metodyka w porozumieniu ze specjalistą z danej dziedziny np. oligofrenopedagogiem, logopedą lub kynoterapeutą posiada także uprawnienia do prowadzenia danej terapii. Charakteryzuje się indywidualnym podejściem do każdego uczestnika, jego możliwości i potrzeb. Najkorzystniejszą formą TP są zajęcia indywidualne lub w bardzo małych grupach (nie więcej niż 3 osoby)⁸.

⁷Dostępny on-line <https://www.perfect-fit.pl/pies-wskazowki/ja-i-moj-pupil/dogoterapia-na-czym-polega-czy-dziala>, [dostęp: 27.12.2022 r.]

⁸ *Dogoterapia – na czym polega? Czy działa?* Dostępny on-line www.kynoterapia.eu [dostęp: 27.12.2022]

Czytając o dogoterapii często natkniemy się na stwierdzenie, że jest to metoda. Chciałabym jednak zaznaczyć, że dogoterapia jest czymś więcej niż metodą, według mnie jest formą wspierającą proces terapeutyczny, edukacyjny, socjalizacyjny czy rehabilitacyjny, która wykorzystuje różnorodne metody pracy z dziećmi lub osobami dorosłymi. Pies jest motywatorem, który ma wspomóc uczestnika zajęć, a jego obecność ma stanowić impuls do podejmowania działań właśnie przez uczestnika. Należy też zwrócić uwagę na wykształcenie i przygotowanie przewodnika psa, czyli kynoterapeutę/dogoterapeutę, ponieważ sama obecność psa w otoczeniu dziecka/pacjenta nie przyniesie efektów terapeutycznych. Tylko odpowiednio wykwalifikowany specjalista, posiadający również wiedzę z zakresu pracy z psem, jest gwarantem dobrze przeprowadzonych zajęć dogoterapii⁹. Zgodzę się również ze słowami Agnieszki Potockiej, że głównym aktorem zajęć z udziałem psa jest zawsze pacjent/klient czy uczeń/dziecko. I to on ma się czegoś nauczyć, zdobyć nowe umiejętności czy kompetencje, podjąć wysiłek w terapii. Pies ma mu tylko pomóc podczas tych zajęć, poprzez wspieranie go, bycie przy nim, czy pokazanie, jak wykonać dane ćwiczenie¹⁰.

⁹ Drwięga G., Pietruczuk Z., dz. cyt., s. 59.

¹⁰ Dostępne on-line <https://www.glospedagogiczny.pl/artukul/dogoterapia-interwencje-z-udzialem-psow>, [dostęp: 27.12.2022 r.]

Scenariusze zajęć dogoterapeutycznych

*Jeśli myślisz, że psy nie potrafią liczyć,
spróbuj włożyć trzy przysmaki do kieszeni,
a potem daj psu tylko dwa z nich.*

Phil Pastoret

Psy są niezastąpione w terapii, ponieważ rozwinęły zdolność współpracy i zaufanie wobec człowieka, bez trudu odczytują ludzkie gesty, rozpoznają komendy słowne, są podatne na sugestie, zdolne do empatii i tworzenia więzi z człowiekiem¹¹.

Beata Kulisiewicz twierdzi, iż istnieje co najmniej 5 powodów, dla których pies jest najlepszym przyjacielem i terapeutą:

- 1) Pies nie ocenia – pies akceptuje. Nie zwraca uwagi na wygląd człowieka, akceptuje wszystkie nastroje, emocje.
- 2) Pies nie wyznacza reguł i granic – ale oczekuje i reaguje na każdą próbę nawiązania kontaktu, na każdy sygnał od człowieka.
- 3) Pies nie oczekuje – pies daje. Daje pyszczek do głaskania, całego siebie do przytulania....
- 4) Pies nie zabrania – pies pozwala.
- 5) Pies nie mówi „Bądź grzeczny”, nie prosi o spokój, nie wydaje poleceń¹².

Edyta Musialik

¹¹ Kurzeja A., Godawa J., *Wykorzystanie zooterapii w terapii pedagogicznej na przykładzie terapii z udziałem psa*, „Chowanna” 2009,1, s. 89.

¹² Kulisiewicz B., *Witaj piesku. Dogoterapia we wspomaganii rozwoju dzieci o specjalnych potrzebach edukacyjnych*, Wyd. Impuls, Kraków 2014, s. 13-14.

1.

Jak opiekować się psem zimą?

Scenariusz zajęć dogoterapeutycznych. Edukacja z psem. Zajęcia plastyczno-techniczne.

Opracowanie: Urszula Dudała

1. **Uczestnicy:** dzieci klasa II, 12 osób.
2. **Czas trwania zajęć:** 35 minut.
3. **Temat zajęć:** Jak opiekować się psem zimą.
4. **Cel główny:** pogłębienie wiedzy na temat dbania o zwierzęta zimą – praca plastyczno-techniczna.
5. **Cele szczegółowe:**
 - a) dziecko potrafi klasyfikować przedmioty ze względu na fakturę,
 - b) słucha innych i współdziała z nimi,
 - c) potrafi skupić uwagę na wykonywanym zadaniu.
6. **Metody:** słowna, czynna – problemowa, aktywizująca.
7. **Pomoce dydaktyczne:** odtwarzacz muzyki, przybory do pielęgnacji psa, magiczna kostka, kawałki materiałów o różnej fakturze, nożyczki, klej, kredki, kartka techniczna A4 z konturem – obrazkiem psa w typie charcika włoskiego, karty z rasami psów (załącznik do scenariusza).

TOK ZAJĘĆ

1. Zajęcia wstępne:

- 1) Przypomnienie zasad zachowania się podczas wizyty psa.
- 2) Powitanie gościa specjalnego – Nutka: suczka 5kg, w typie charcika włoskiego.
- 3) Ćwiczenia ruchowe podczas odtwarzania utworu „Piesek” (w wykonaniu zespołu „Brzdące”) – naśladowanie ruchów motoryki dużej i małej terapeuty. (Link do utworu: <https://www.youtube.com/watch?v=vMkPIYSMi5E>).
- 4) Dzieci siedzą po turecku w kręgu na dywanie. Terapeuta podchodzi z psem Nutką na smyczy do każdego dziecka. Każde z dzieci, po kolei, delikatnie

dotyka psa po sierści po komfortowych dla psa miejscach, używając 2–3 przymiotników, opisuje swoje odczucia.

2. Zajęcia główne:

- 1) Przypomnienie zasad prawidłowej pielęgnacji psa z wykorzystaniem psich akcesoriów – przyborów do pielęgnacji psa.
- 2) Rasy psów i rodzaje sierści – pogadanka w oparciu o ilustracje z wybranymi rasami psów.
- 3) Czy każdego psa należy zabezpieczać ubrankiem podczas spacerów w chłody. Czy Nutce potrzebne jest ubranko? – burza mózgów, dyskusja z dziećmi, nauka przez dzieci argumentowania swojego zdania.
- 4) Dzieci z magicznej kostki losują (wyciągają) kawałki materiałów o różnej fakturze. Dotykają nimi do swoich policzków, otulają swoje przedramiona. Określają, które z nich są przyjemne a które nie, które sprawdziłyby się podczas deszczu czy mrozu. Odpowiadają na pytanie: *Czy pies Nutka odczuwa temperaturę tak samo jak wy?*
- 5) Dzieci otrzymują kartki z szablonem (konturami psa). Wykonują projekt ubranka. Wycinają i wyklejają pracę dostępnymi materiałami.

3. Zajęcia końcowe

Pożegnanie gościa – każde dziecko podchodzi do Nutki, pokazując jej swój projekt ubranka.

2.

Emocje u człowieka i psa.

Scenariusz zajęć dogoterapeutycznych. Terapia z psem. Zajęcia indywidualne

Opracowanie: Katarzyna Rudnik-Ulążka

1. **Uczestnik:** chłopiec 6-letni, autyzm dziecięcy.
2. **Czas trwania zajęć:** 30 minut.
3. **Temat zajęć:** Emocje u człowieka i psa.
4. **Cele główne:**
 - a) rozpoznawanie i nazywanie podstawowych emocji u człowieka i psa,
 - b) wzrost motywacji do pracy i ćwiczeń.
5. **Cele szczegółowe:**
 - a) dziecko rozpoznaje wybrane emocje u ludzi i u psów;
 - b) nazywa podstawowe emocje;
 - c) wypowiada się na temat swoich emocji i psa
 - d) odpowiada na pytania terapeuty,
 - e) buduje coraz bardziej złożone zdania;
 - f) wypowiada komendę dla psa;
 - g) słucha i współpracuje z terapeutą
 - h) przenosi psie przysmaki za pomocą pęsety;
 - i) przesypuje smakołyki do miski;
 - j) potrafi skupić uwagę na wykonywanym zadaniu.
6. **Metody:** wspierające i stymulacyjne rozwój dziecka, słowne, praktycznego działania, aktywizujące.
7. **Pomoce dydaktyczne:** karty z emocjami, karty z wizerunkiem psa (załącznik do scenariusza), pęseta, smakołyki, psie akcesoria.

TOK ZAJĘĆ:

1. Zajęcia wstępne:

- 1) przywitanie się z prowadzącym zajęcia – dziecko przybija piątkę terapeutce,
- 2) przypomnienie zasad zachowania się podczas zajęć,
- 3) wprowadzenie psa – chłopiec wita się z psem poprzez podanie mu smakołyka na otwartej dłoni.

2. Zajęcia główne:

- 1) rozpoznawanie i nazywanie emocji – terapeuta rozkłada na podłodze karty z emocjami (smutek, radość, złość, zdziwienie) i nazywa te emocje.
Następnie terapeuta podnosi dwie karty do góry, dziecko nazywa tę emocję, którą za pomocą łapy wskaże pies. Za prawidłową nazwę chłopiec dostaje smakołyk, który wkłada do miski psa.
- 2) układanie emocji – na gotowych kartach z emocjami dziecko za pomocą pęsety układa ze smakołyków psa uśmiech, smutek, złość. Po wykonanym zadaniu przekłada smakołyki przy użyciu pęsety z kart do miski ze smakołykami psa.
- 3) rozpoznawanie emocji u psa – terapeuta pokazuje dziecku obrazki z psem w różnych sytuacjach. Dziecko odgaduje, co czuje pies. Wspólnie rozmawiamy, w jakich sytuacjach pies odczuwa daną emocję.
- 4) smakołyki dla psa – dziecko w nagrodę za wykonanie zadań karmi psa smakołykami, które uzbierało dla niego w misce.

3. Zajęcia końcowe:

- 1) podsumowanie zajęć – przypomnienie emocji, jakie przeżywa człowiek i pies, zapytanie dziecka, jak ono się czuje po zajęciach;
- 2) pożegnanie z psem – pies na komendę podaje łapę.

3.

Zabawy i ćwiczenia sprawnościowe.

Scenariusz zajęć dogoterapeutycznych. Terapia z psem. Zajęcia indywidualne.

Opracowanie: Katarzyna Kuczevska

1. **Uczestnik:** dziewczynka 5-letnia, autyzm dziecięcy, nieprawidłowości w obrębie motoryki dużej i małej.
2. **Czas trwania zajęć:** 30 minut.
3. **Temat zajęć:** Zabawy i ćwiczenia sprawnościowe.
4. **Cele główne:**
 - a) usprawnianie motoryki dużej oraz małej,
 - b) budowanie pozytywnych relacji dziecko – zwierzę.
5. **Cele szczegółowe:**
 - a) dziecko chodzi po sznurku – noga za nogą, noga obok nogi;
 - b) pokonuje wyznaczoną przez sznurek trasę,
 - c) pokonuje tor przeszkód,
 - d) przenosi miskę z wodą przez tor przeszkód;
 - e) chowa psie przysmaki w zabawce węchowej,
 - f) otwiera różne pojemniki,
 - g) przenosi psie przysmaki za pomocą ręki,
 - h) wskazuje przedmiot, który zniknął,
 - i) wydaje komendę psu,
 - j) potrafi skupić uwagę na wykonywanym zadaniu,
 - k) nazywa przedmioty, psie akcesoria,
 - l) słucha terapeuty i współdziała z terapeutą,
 - m) klasyfikuje i przelicza na konkretach w zakresie 10, układa zabawki w szeregu,
 - n) przechodzi przez tunel dociskowy.
6. **Metody:** wspierające i stymulujące rozwój dziecka, słowne, praktycznego działania, aktywizujące.
7. **Pomoce dydaktyczne:** tunel, sznurek, smakołyki, psie akcesoria i zabawki, stoper, kredki, karta pracy.

TOK ZAJĘĆ:

1. Zajęcia wstępne:

- 1) powitanie z psem, przypomnienie zasad zachowania podczas zajęć,
- 2) stworzenie miłej i przyjaznej atmosfery – dziewczynka wypowiada imię psa, wyciągając przed siebie dłoń, podaje psu smakołyk na powitanie.

2. Zajęcia główne:

- 1) Po nitce do pieska – terapeuta rozwija na podłodze długi sznurek, tworząc różne zakręty i zawijasy. Pies siedzi przy końcu sznurka. Terapeuta zachęca dziecko, by po sznurku dotarło do psa (przodem, tyłem, bokiem).
- 2) Wyścigi w tunelu – dziecko jak najszybciej ma przeczołgać się przez tunel. Terapeuta mierzy czas w jakim dziecko wykona zadanie, następnie dziecko musi zmierzyć czas psu, a na końcu porównać wyniki i orzec, kto był szybszy.
- 3) Woda dla psa – terapeuta zostawia psa w znacznej odległości od dziecka. Dziecko ma za zadanie zanieść pieskowi wodę w misce. Dziecko wykonuje to ćwiczenie, pokonując przygotowany przez terapeutę tor przeszkód – szablony psich łapek ułożone na podłodze.
- 4) Piesek uczy się liczyć – dziecko siada obok psa. Terapeuta wyjaśnia, że piesek nie umie liczyć i pyta: *Nauczysz pieska liczyć? Wspólnie układają zabawki psa w szeregu i dziecko, wskazując przedmioty, uczy psa liczyć.*
- 5) Bystrzak – terapeuta rozkłada przed dzieckiem kilka przedmiotów należących do psa. Następnie prosi dziecko, by zamknęło oczy. W tym czasie terapeuta chowa jeden przedmiot i prosi dziecko o wskazanie, czego brakuje.
- 6) Chowamy smakołyki – zadaniem dziecka jest umożliwienie psu powąchania przysmaku, następnie włożenie przysmaku do zabawki węchowej psa, następnie dziecko wydaje mu komendę *szukaj*.

3. Zajęcia końcowe:

- 1) podsumowanie zajęć – pokolorowanie wizerunku psa, zapytanie dziecka, które ćwiczenie dziś mu się najbardziej podobało i dlaczego.
- 2) pożegnanie z czworonożnym przyjacielem – pies siada na komendę przed dzieckiem i podaje łapę na pożegnanie. Po wykonaniu polecenia pies dostaje od dziecka smakołyk.

4.

Budujemy z klocków dom dla psa.

Scenariusz zajęć dogoterapeutycznych. Edukacja z psem. Zajęcia przyrodnicze

Opracowanie: Dorota Kisielewska

1. **Uczestnicy:** grupa przedszkolna 5-latki, 10 osób.
2. **Czas trwania zajęć:** 20 minut
3. **Temat zajęć:** Budujemy z klocków dom dla psa.
4. **Cele główne:**
 - a) doskonalenie orientacji w schemacie ciała,
 - b) rozwijanie koordynacji ruchowej,
 - c) rozwijanie dziecięcej wyobraźni przestrzennej.
5. **Cele szczegółowe:**
 - a) dziecko słucha uważnie poleceń terapeuty,
 - b) współdziała zgodnie z innymi dziećmi,
 - c) konstruuje budowle przestrzenne z klocków.
6. **Metody:** zabawowa, pokazowa, słowna.
7. **Pomoce dydaktyczne:** odtwarzacz muzyki, plansze z różnymi rodzajami domów dla zwierząt, drewniane klocki, pluszowe maskotki psów.

TOK ZAJĘĆ

1. **Zajęcia wstępne:** Powitanie. Przypomnienie zasad zachowania w obecności psa. Powitanie psa poprzez zabawę przy muzyce – interpretacja ruchowa przy utworze „Mały domek” (wykonanie: zespół „Brzdące”).
2. **Zajęcia główne:**
 - 1) Zabawa dydaktyczna *Gdzie mieszkają zwierzęta?* – pogadanka z dziećmi. Terapeuta pokazuje plansze z różnymi miejscami zamieszkanymi przez zwierzęta. Dzieci zapoznają się z różnymi rodzajami domów dla zwierząt.
 - 2) *Czy pies potrzebuje domu?* – próba odpowiedzi na pytanie przez dzieci. Jak nazywa się dom dla psa? – wzbogacanie słownictwa dzieci o wyrażenia związane z psem.
 - 3) Zabawa konstrukcyjna *Dom dla psa* – terapeuta proponuje, aby dzieci wspólnie zbudowały dom z klocków. Dzieci z wykorzystaniem drewnianych

klocków budują samodzielnie budę dla psa. Dzieci wraz z terapeutą pytają psa, czy podoba mu się nowy dom? Pies na komendę wydaje szczeknięcie, dzieci interpretują zachowanie psa, czy jest zadowolony z domu, czy też nie.

3. Zajęcia końcowe:

Pożegnanie przy muzyce relaksacyjnej – terapeuta tłumaczy dzieciom, że pies poszedł spać, więc i one powinny trochę odpocząć. Dzieci kładą się na dywan, zamykają oczy, wykonują ćwiczenia oddechowe: stawiają maskotkę psa na swoim brzuchu – zabawka nie spadnie, gdy dziecko oddycha głęboko i spokojnie.

5.

Rozwijanie kompetencji komunikacyjnych i językowych w oparciu o przekaz wspomagany.

Scenariusz zajęć dogoterapeutycznych. Terapia z psem. Logopedia.

Opracowanie: Karolina Rudziewicz-Chmiel

1. Charakterystyka dziecka.

Maciej, lat 10, diagnoza: niepełnosprawność sprzężona tj. autyzm i niepełnosprawność intelektualna w stopniu umiarkowanym.

Uczeń zespołu edukacyjno-terapeutycznego. Zaburzony rozwój mowy i języka. Maciej podejmuje próby porozumiewania się w sposób werbalny, lecz mowa jest zrozumiała tylko dla osób z najbliższego otoczenia. Werbalnie wypowiada samogłoski, głoski dwuwargowe (sylaby otwarte, logotomy) oraz wyrazy o prostej strukturze fonologicznej. Zaobserwować można nieprawidłowe prozodia mowy (barwa głosu cienka, piskliwa; nieprawidłowe natężenie głosu – głos cichy). Chłopiec rozwija słownik czynny i bierny w oparciu o obszary poznawczo-językowe oraz komunikację alternatywną – komunikator „Mówik”. Uczestniczy w dialogu (udziela adekwatnych odpowiedzi na pytania „kto?”, „co?”, „co robi?”). Maciej ma znacznie obniżoną sprawność narządów artykulacyjnych. Hipotonia kompleksu ustno-twarzowego. Nieprawidłowa pozycja spoczynkowa warg oraz języka (język na dnie jamy ustnej lub poza nią). Brak ruchów lateralnych oraz horyzontalno-wertykalnych języka. Saliwacja tj. nadmierne wydzielanie się śliny. Parafunkcje w postaci umieszczania palca między wargami. Nieprawidłowy wzorzec ruchowy warg oraz języka podczas procesu połykania. Nieprawidłowy tor oddechowy. Dziecko uczestniczy w biernej stymulacji orofacialnej (tj. masaże logopedyczne manualne, masaże z wykorzystaniem wibratora logopedycznego oraz elektrostymulacji) oraz w stymulacji czynnej poprzez wykorzystanie narzędzi takich jak szpatułki laryngologiczne, szpatułki sensoryczne, guziki logopedyczne (tj. elementy terapii miofunkcjonalnej). Stan pobudzenia chłopca podczas pracy z logopedą jest wysoki. Maciej ma duże zapotrzebowanie na ruch (często zmienia pozycje ciała). Chłopiec jest pod stałą opieką: neurologa, psychiatry, laryngologa, Centrum Słuchu w Kajetanach (ze względu na niedosłuch), fizjoterapeuty, terapeuty integracji sensorycznej, neurologopedy.

2. **Czas trwania zajęć:** 45 minut.
3. **Temat zajęć:** Rozwijanie kompetencji komunikacyjnych i językowych na podstawie przekazu wspomaganego.
4. **Cele główne:**
 - a) utrwalanie bazowych umiejętności komunikacyjnych,
 - b) kształtowanie umiejętności naśladowania motorycznego,
 - c) usprawnianie narządów artykulacyjnych,
 - d) kształtowanie prawidłowego toru oddechowego,
 - e) doskonalenie sprawności językowej,
 - f) rozwijanie umiejętności aktywnego słuchania.
5. **Cele szczegółowe:**
 - a) uczeń naśladuje celowe ruchy w obrębie motoryki dużej;
 - b) uczeń rozwija orientację świadomość własnego ciała;
 - c) uczeń podejmuje próby naśladowania ćwiczeń narządów artykulacyjnych zgodnie z ilustracją;
 - d) uczeń uczestniczy w ćwiczeniach oddechowych, kształtujących prawidłowy tor oddechowy;
 - e) uczeń prawidłowo artykułuje głoski wargowe (głoskę [p]) w logotomach;
 - f) uczeń bierze udział w czytaniu uczestniczącym, wykorzystując symbole PCS;
 - g) uczeń potrafi wyodrębnić jeden element spośród kilku na tablicy komunikacyjnej w Programie „Mówik”;
 - h) uczeń odpowiada na pytania „co robi?” w oparciu o komunikację alternatywną i wspomagającą;
 - i) uczeń odwołuje się do zwizualizowanego planu zajęć;
 - j) uczeń aktywnie uczestniczy w zajęciach.
6. **Metody:** słowna, pokazu, naśladownictwa, ćwiczeń praktycznych.
7. **Pomoce dydaktyczne:** zwizualizowany plan aktywności, książeczka „Przybij piątkę”, książeczka „Masaż” w oparciu o system symboli PCS, sensoryczne piłki do masażu, karty do ćwiczeń praktyki oralnej, szablon nosa ludzkiego oraz nosa psa, pióra, karta pracy utrwalająca realizację głoski [p] w logotomach, książeczka do czytania uczestniczącego „Co robi pies?”, symbole PCS, komunikator – Program „Mówik”, punkty za wykonane zadanie (psie smaczki), mata wężowa (załącznik do scenariusza).

TOK ZAJĘĆ

1. Zajęcia wstępne:

- 1) Zapoznanie się ze zwizualizowanym planem aktywności przewidzianych podczas zajęć logopedycznych. Po każdym wykonanym zadaniu dziecko otrzymuje punkt w postaci psiego smaczka.
- 2) Powitanie – pies wita się z dzieckiem, podając mu raz jedną, raz drugą łapę. Dziecko korzystając z książeczki „Przybij piątkę”, przykłada naprzemiennie lewą i prawą dłoń do ilustracji łapy psa znajdującej się w książeczce. Podczas ćwiczenia utrwała lewą i prawą stronę, wykonuje ruchy naprzemiennie.
- 3) Rozwijanie umiejętności naśladowania motorycznego – ćwiczenia motoryki dużej oraz aparatu artykulacyjnego. Dziecko naśladuje ruchy oraz głoski za logopedą:
 - kołysania na boki (*a-a, a-a*),
 - kołysania w przód i tył (*i-o, i-o*),
 - ruchu rotacyjnego (*uuu, uuu*),
 - podnoszenie i opuszczanie rąk (*y-e, y-e*),
 - przeciągnię, czworakowanie, podskakiwanie na podstawie wierszyka:
„Mały piesek rano wstał (*przeciągamy się*) i zaszczekał *hau, hau, hau*.
Bo na spacer chciał już iść (*chodzenie na czworaka*), wąchać (*wciągamy powietrze nosem, raz jedną, raz drugą dziurką*), trawę gryźć (*otwieramy i zamykamy usta*).
Małe łapki piesek ma (*pokazujemy ręce i nogi*), w trawie biega *hopsasa* (*chodzenie na czworaka*).
Przy kałuży zrobił skok (*skaczymy jak żabki*) i do wody *hop, hop. hop*.
Teraz mokry brzuszek ma (*klepiemy brzuchy*) i się cieszy *ha, ha, ha*.
Po spacerze smacznie śpi (*zamykamy oczy, opieramy głowę o złożone dłonie*). Cicho chrapie *chrr, chrr, chrr*.
- 4) Masaż – ćwiczenia somatognozji.
Dziecko wybiera jedną z sensorycznych piłek, a następnie w książeczce „Masaż” wybiera części ciała, które będą przez niego masowane.
W książeczce zaznacza kciukiem, czy masowanie danej części ciała udało się czy nie udało się.

2. Zajęcia główne:

Ćwiczenia usprawniające narządy artykulacyjne: wargi.

- 1) Nauczyciel demonstruje uczniowi kolejne karty z ćwiczeniami praktyki oralnej. Dziecko po zapoznaniu się podejmuje próby wykonania określonych ćwiczeń zgodnie z ilustracją. W celu wsparcia dziecka logopeda, posiłkuje się szpatułką laryngologiczną oraz gryzakiem logopedycznym.
- 2) Ćwiczenia oddechowe utrwalające prawidłowy tor oddechowy
- 3) Logopeda pokazuje dziecku dwa szablony nosów (nos psa oraz nos człowieka). Wspólnie z dzieckiem ustala, który nos jest ludzki. W oparciu o wierszyk, dziecko ćwiczy prawidłowy tor oddechowy:
Nos mam jeden, dziurki dwie.
Oddech biorę mocno w nie
I powietrze nim wypuszczam.
Nigdy tego nie odpuszczam.
- 4) Próby dmuchania na piórka nosem, przy zamkniętej jamie ustnej.

Ćwiczenia artykulacyjne

- 5) Ćwiczenia utrwalające prawidłową realizację głoski dentalnej – głoski [p] logotomach w oparciu o kartę pracy.

Rozwijanie umiejętności komunikacyjnych oraz językowych

- 6) Dziecko uczestniczy w aktywnym czytaniu książeczki „Co robi pies. Doklejając symbole PCS oraz korzystając z symboli programu „Mówik”, odpowiada na pytania; „Co robi?”.

3. Zajęcia końcowe:

- 1) Logopeda oznajmia, że wszystkie ćwiczenia zostały wykonane (wskazuje na pusty już plan zajęć), dziękuje za zajęcia oraz prosi dziecko o przypomnienie aktywności jakie wykonywano podczas zajęć (uczeń z pomocą słowną przykleja symbole zadań wykonanych podczas zajęć).
- 2) Logopeda z dzieckiem liczy ilość zdobytych punktów (psie smaczki) za każde wykonane zadanie. Dziecko ukrywa psie smaczki w macie węchowej. Logopeda za pomocą komendy „ok”, pozwala psu wyszukać wszystkie smaczki z maty węchowej.
- 3) Ocena zajęć przez dziecko (próba wyrażenia oceny gestem: podobało się – kciuk do góry, nie podobało się – kciuk w dół).
- 4) Pożegnanie – pies podaje łapę dziecku. Dziecko przybija piątkę logopedzie.

6.

Uczymy się bawiąc – wspomaganie wszechstronnego rozwoju dziecka z autyzmem.

Scenariusz zajęć dogoterapeutycznych. Terapia z psem. Zajęcia rewalidacyjne.

Opracowanie: Katarzyna Szejder

1. **Temat:** Uczymy się bawiąc – wspomaganie rozwoju dziecka z autyzmem.
2. **Uczestnik:** uczeń pierwszej klasy szkoły podstawowej, zaburzenia integracji sensorycznej, autyzm.
3. **Czas trwania:** 60 minut
4. **Cele główne:**
 - a) aktywizowanie i wspomaganie wszechstronnego rozwoju dziecka.
 - b) rozwijanie wyobraźni i możliwości sensorycznych dziecka.
5. **Cele szczegółowe:**
 - a) usprawnianie koordynacji ruchowej.
 - b) usprawnianie umiejętności manualnych – dziecko potrafi ulepić kulę.
 - c) usprawnianie samoobsługi – dziecko potrafi zdjąć i założyć buty, samodzielnie korzystać z łazienki, samodzielnie dokładnie umyć ręce, porządkować po sobie miejsce pracy i zabawy.
 - d) kształtowanie umiejętności logicznego myślenia – dziecko potrafi ułożyć obrazek zgodnie z chronologią.
 - e) kształtowanie umiejętności decydowania (podejmowania decyzji) – dziecko potrafi dokonać wyboru.
 - f) doskonalenie percepcji słuchowej – dziecko potrafi słuchać ze zrozumieniem instrukcji słownej nauczyciela.
6. **Metody pracy:** słowne, praktycznego działania, elementy metody integracji sensorycznej.
7. **Pomoce dydaktyczne:** biała chusta, styropianowe kulki, wata, faktura kożucha, piórka, miska z ryżem, folia bąbelkowa, zimne ognie, kostki lodu, duże piłki, ciepła woda, ciepła herbata, zabawka edukacyjna – chłopczyk filcowy i ubranka, ubranka dla psa, miska, kostka smalcu (bez soli), mieszanka ziaren dla ptaków, łuskane ziarna słonecznika, siatka lub rajstopa, „Zapachy”.

TOK ZAJĘĆ

1. Zajęcia wstępne:

- 1) Powitanie ucznia, stworzenie miłej i przyjaznej atmosfery.
- 2) Przygotowanie dziecka do pracy – skorzystanie z łazienki, zapoznanie ucznia z pieskiem Rufim.
- 3) Zasady bezpieczeństwa podczas zabawy z psem – obejrzenie filmu edukacyjnego – źródło - https://www.youtube.com/watch?v=zgHcl_pe8CU.
- 4) Po obejrzeniu filmu uczeń może pogłaskać psa.

2. Zajęcia główne:

- 1) Terapeuta czyta dziecku opowiadanie sensoryczne o tematyce zimowej opracowane przez Bogumiłę Kolbuszewską-Niedbałą:

Od rana Krzyś i Rufi wypatrywali przez okno białych płatków śniegu (machanie białymi chustami). Wszyscy obiecywali, że dzisiaj będą intensywne opady. Stali więc w oknie z nosami przyklejonymi do szyby i niecierpliwie czekali, aż się to wydarzy.

O ileż było radości, gdy wreszcie z nieba zaczęły sypać miliony białych śnieżynek! (dotykanie styropianowych kulek). Śnieg padał i padał... Wszystko dookoła: drzewa, krzewy, ławki w parku, drogi, samochody, pokryło się białym śnieżnym puchem (dotykanie waty).

Krzyś i Rufi szybko ubrali się w ciepłe ubrania (dotykanie faktury kożucha) i wybiegli na podwórko. Nagle usłyszeli cichutkie ćwierkanie małego wróbelka przy karmniku, który przed nastaniem zimy Krzyś zaniósł do ogrodu (dotykanie piórek). Ptaszek trząsał się z zimna i musiał być bardzo głodny. Krzyś poczęstował go specjalnym ziarnem, które wsypał do karmnika (zanurzanie dłoni w misce z ryżem). Kiedy nakarmił wróbelka i jego towarzyszy, postanowił urządzić sobie zabawę na śniegu.

Był wielki mróz i śnieg skrzypiał pod butami (ugniatanie folii bąbelkowej). Oszronione gałęzie drzew lśniły w słońcu niczym diamenty (oglądanie zimnych ogniów). Krzyś najpierw wymyślił zabawę w śnieżki (ugniatanie kul z folii aluminiowej). Następnie poszedł ślizgać się na lodowisku (dotykanie kostek lodu). Na końcu postanowił ulepić bałwana (turlanie dużych piątek).

Gdy Krzyś i Rufi doświadczyli już zabaw na śniegu, zadowoleni wrócili do domu, gdzie czekała na nich aromatyczna gorąca herbata z sokiem malinowym, goździkami i pomarańczą (zanurzanie rąk w ciepłej wodzie, picie ciepłej herbaty, wacowanie goździków i pomarańczy/olejku goździkowego i pomarańczowego).

Zadaniem dziecka jest wysłuchać tekstu i zapamiętać, jak najwięcej szczegółów dotyczących zimy.

- 2) Obejrzenie filmu edukacyjnego - *Zima* (źródło: <https://www.youtube.com/watch?v=6-Rz-2dUZl8>). Utrwalanie cech charakterystycznych dla zimowej pogody.
- 3) Zabawa dydaktyczna – *Co, Krzysiu, wkładasz na siebie, wychodząc zimą na spacer?*
- 4) Zadaniem dziecka jest dopasowanie ubrania do zimowej pogody.
- 5) Zabawa dydaktyczna - *Co wkłada Ruffi jak jest mu zimno?* Terapeuta pokazuje ubrania psa przyniesione z domu. Dziecko w sposób polisensoryczny poznaje ubrania przeznaczone dla psa.
- 6) Kule z ziarnami – wykonanie przysmaków dla ptaków. Terapeuta, nawiązując do treści opowiadania, zachęca dziecko do wykonania „karmnika dla ptaków” w postaci kuli. Do wykonania zadania potrzebne będzie: miska, kostka smalcu (bez soli), mieszanka ziaren dla ptaków, łuskane ziarna słonecznika, siatka lub rajstopa. Instrukcja wykonania znajduje się na stronie [www](https://www.youtube.com/watch?v=ilh1lrlnAgo):
<https://www.youtube.com/watch?v=ilh1lrlnAgo>

3. Zajęcia końcowe:

- 1) Mycie rąk, porządkowanie miejsca pracy.
- 2) Zabawa sensoryczna „Zapachy”. Potrzebne do tej zabawy będą słoiczki po koncentratkach pomidorowych lub pojemniki z jajek niespodzianek.
Do pojemniczków należy włożyć waciki nawilżone np. aromatami do ciast, perfumami, olejkiem lawendowym, trochę mielonej kawy, olejek pomarańczowy, smakołyk dla psa. Dziecko podczas relaksacji wacha zapachy, próbuje także odgadnąć jaki to zapach, nazwać go.
- 3) Na zakończenie zajęć uczeń żegna się z psem poprzez „przybicie piątki”
- 4) Uczeń zabiera ze sobą kulę dla ptaków, żegna się z terapeutą.

7.

Poznajmy się – zabawy z psem.

Scenariusz zajęć dogoterapeutycznych. Edukacja z psem.

Opracowanie: Ewa Różyńska

1. **Uczestnicy:** grupa przedszkolna 6latki
2. **Temat:** Poznajmy się – zabawy z psem.
3. **Czas trwania zajęć:** 30 minut.
4. **Miejsce zajęć:** sala przedszkolna.
5. **Realizowane obszary edukacyjne/przedmiot:** wychowanie przedszkolne, obszar poznawczy.
6. **Cele główne:**
 - a) poznanie zasad zachowania się podczas wizyty psa w przedszkolu;
 - b) poznanie sposobów powitań (jak witają się ludzie między sobą, a jak ze zwierzęciem),
 - c) niwelowanie lęków i napięć związanych z kontaktem ze zwierzęciem,
 - d) wdrażanie do rozpoznawania i nazwania wybranych emocji: radość, smutek, złość, strach,
 - e) budowanie pozytywnych relacji w kontaktach między dziećmi, między dziećmi a zwierzęciem.
7. **Cele szczegółowe:**
 - a) dziecko rozumie ustalone zasady zachowań podczas wizyty psa;
 - b) zna rodzaje powitań i potrafi je zastosować;
 - c) podejmuje próby współdziałania w grupie, w której jest zwierzę;
 - d) podejmuje próby współdziałania z psem;
 - e) dostrzega emocje towarzyszące psu podczas wizyty w przedszkolu;
 - f) identyfikuje wybrane emocje (rozpoznaje, wyraża, określa sytuację będącą źródłem wybranych emocji).
8. **Metody:** aktywizujące, wspierające, czynne: samodzielnych doświadczeń, zadań stawianych do wykonania, twórczej aktywności dziecka: burza mózgów, słowne: instrukcje, wypowiedzi, percepcyjno-wzrokowe: pokaz, obserwacja.

- 9. Pomoce dydaktyczne:** sucha karma dla psa, duże ilustracje przedstawiające psy, układanki obrazkowe (różne rasy psów), ilustracje przedstawiające psa jako przyjaciela człowieka, ilustracje pozycji żółwia oraz lista ostrzeżeń dla każdego dziecka, laptop, sprzęt pielęgnacyjny dla psa, pacynki – zwierzęta, piosenka „Piesek”, brystol, mazaki.

TOK ZAJĘĆ:

1. Zajęcia wstępne

- 1) Witamy się – omówienie sposobów przyjętych powitań wśród ludzi.
- 2) Czekamy na gościa – dzieci siadają w kole, cichutko czekając na swojego gościa (wprowadzenie zasad zachowań podczas wizyty psa – jak zachowujemy się, aby gość się nie wystraszył).
- 3) Powitanie z psem – zapoznanie dzieci ze sposobami powitań z czworonożnym gościem. Wybrane dziecko staje na środku sali z suchą karmą w dłoni i przywołuje psa. Wypowiada komendę: „Molly do mnie”. Pies siedzi po drugiej stronie sali. Kiedy dziecko wyraźnie powie komendę pies przychodzi. Następną komenda to: „Siad” oraz „Daj łapę”. Po wykonaniu polecenia pies dostaje nagrodę – suchą karmę z wyprostowanej dłoni.

2. Zajęcia główne

- 1) *Zabawa ze słowem* – wymyślanie psich imion (ostatnia głoska wyrazu jest zarazem pierwszą głoską następnego np. Burek – Kulka – Azor itd.)
- 2) *Zabawa edukacyjna „Pieski do domu”*. Dzieci siadają na środku sali po turecku. Wszyscy przyglądają się dwóm dużym ilustracjom przedstawiającym psy, przyglądają się również Molly. Porównują psy: ich wygląd, długość uszu (krótkie – długie). Dzieci otrzymują emblematy przedstawiające te same psy, które były na dużych ilustracjach (część z krótkimi uszami, część z długimi uszami) i wieszają je na szyję. Na ścianie przyczepione są duże ilustracje z psami (mamy), na sygnał dźwiękowy małe pieski biegają po sali, gdy muzyka ucichnie pieski biegną do swojej mamy.
- 3) *Kodeks zachowania się wobec zwierząt* – dzieci spisują wspólnie z nauczycielem na karcie listę ostrzeżeń czego nie wolno robić, by nie drażnić psa i uniknąć jego ataku oraz karteczki z kolejnymi etapami pozycji żółwia.

Co robić, gdy pies atakuje

1. Stań, nie uciekaj. Nie patrz psu w oczy.

2. Nie okazuj strachu, mimo, że jest to trudne.
3. Nie odwracaj się tyłem do psa, zwłaszcza jeśli jest duży. Jeśli skoczy na plecy, może przewrócić nawet dorosłego, a dziecko bez trudu.
4. Ustaw się do psa bokiem, na lekko rozstawionych nogach. To pozwala lepiej utrzymać równowagę.
5. Przyjmij pozycję żółwia. Ochronisz wystające części ciała, za które zwykle chwyta pies.

Lista ostrzeżeń

1. Nie drażnij psów. Nie krzycz, nie biegaj dookoła ogrodzenia.
 2. Nie zabieraj psu kości, piłek i innych jego rzeczy.
 3. Nie wrywaj mu jedzenia z pyska i nie przeszkadzaj, kiedy je.
 4. Nie zabieraj matce szczeniąt.
 5. Nie podchodź do obcego psa.
 6. Nie uciekaj przed atakującym psem.
 7. Nie próbuj głaskać obcego psa.
 8. Nie prowokuj psa w żaden sposób
- 4) *Zabawa edukacyjna z maskotkami.* Terapeuta pokazuje wszystkim dzieciom zgromadzone pacynki-zwierzęta, a następnie opowiada zagadki o nich. Dzieci odgadują nazwę zwierzęcia (żółw, kot, pies, zając, kaczka niedźwiedź, papuga) a pies - Molly przynosi pacynkę przedstawiającą to zwierzę. Dzieci naśladują głosy i chód poszczególnych zwierząt.
- 5) *Zabawa w spostrzegawczość.* Dzieci siadają na środku sali po turecku. Każde dziecko otrzymuje ilustrację przedstawiającą psa. Wszyscy przyglądają się ilustracjom i opowiadają co widzą na swoim obrazku. Następnie układają drugi taki sam obrazek pocięty na części.

4. Zajęcie końcowe

- 1) *Pielęgnacja psa i pożegnanie.* Uczestnicy odpowiednim sprzętem (rękawica do czesania psa) pod nadzorem terapeuty pielęgnują psa oraz wskazują elementy budowy ciała psa. Dzieci żegnają się z psem i opiekunem psa.
- 2) *Moje odczucia po spotkaniu z psem* – dzieci po wyjściu psa wybierają ponownie obrazek z emocjami, które teraz wyrażają odczucia po zajęciach ze zwierzęciem.

8.

Psie smutki

Scenariusz zajęć dogoterapeutycznych. Edukacja z psem.

Opracowanie: Agata Nikonowicz

1. Temat: Psie smutki

2. Uczestnicy: klasy 1–3 szkoły podstawowej.

3. Czas trwania zajęć: 30 min.

4. Miejsce zajęć: sala lekcyjna.

5. Cele główne:

Wspieranie rozwoju emocjonalnego i społecznego oraz rozwijanie inteligencji emocjonalnej.

5. Cele szczegółowe:

- a) uczeń rozpoznaje i nazywa własne emocje,
- b) odczytuje niektóre elementy mowy ciała psa,
- c) poznaje sposoby rozładowywania i wyrażania uczuć,
- d) nabywa umiejętności aktywnego słuchania.

6. Metody i formy: obserwacja, osobistych doświadczeń, rozmowa kierowana, pokaz, naśladowcza, zadań stawianych do wykonania, zbiorowa, indywidualna.

7. Pomoce dydaktyczne: tekst wiersza „Psie smutki” Jana Brzechwy; duża kostka do gry z buźkami wyrażającymi radość, złość, smutek, zdziwienie, strach, miłość; zdjęcia odzwierciedlające powyższe emocje (po kilka przykładów), 6 obręczy, obrazki psów, nagranie utworu „Piosenka radości”

<https://www.youtube.com/watch?v=SASzxyOM5Nw>

TOK ZAJĘĆ

1. Wprowadzenie do zajęć

Nauczyciel wita się z uczniami. Pyta dzieci, jak się dziś czują, w jakim są nastroju, co spowodowało, że są dziś wesołe, smutne, czy domyślają się w jakim nastroju jest pies obecny na zajęciach. Następnie mówi, że dziś przeczyta wiersz o pewnym smutnym psie i prosi, aby zapamiętały jakie są tego powody.

2. Zajęcia główne

- 1) Nauczyciel pokazuje dzieciom ilustrację do wiersza i zaczyna czytać:

Psie smutki

Na brzegu błękitnej rzeczki

Mieszkają małe smuteczki.

Ten pierwszy jest z tego powodu,

Że nie wolno wchodzić do ogrodu,

Drugi – że woda nie chce być sucha,

Trzeci – że mucha wleciała do ucha,

A jeszcze, że kot musi drapać,

Że kura nie daje się złapać,

Że nie można gryźć w nogę sąsiada

I że z nieba kiełbasa nie spada,

A ostatni smuteczek jest o to,

Że człowiek jedzie, a piesek musi biec piechotą.

Lecz wystarczy pieskowi dać mleczko

I już nie ma smuteczków nad rzeczką.

Jan Brzechwa

- 2) Chętne dzieci wymieniają kolejno powody smutku psa. Nauczyciel pyta:
- *Co to jest smutek?*
 - *Kiedy się pojawia, co się wtedy z nami dzieje, jak wyglądamy?*
 - *Co można zrobić, aby zniknął?*
- 3) Nauczyciel zaprasza dzieci do zabawy. Prosi, aby wstały, następnie pokazuje kolejno emotikony na kostce, nazywa je i zachęca do naśladowania ich mimiką oraz mową ciała.
- 4) Uczniowie stoją w półokręgu. Nauczyciel rozkłada na dywanie obręcz i zdjęcia odzwierciedlające emocje w różnych sytuacjach. Wydaje polecenie psu, aby poturlał kostkę i wybrał emocję. Zadaniem dzieci jest nazwanie uczucia i odnalezienie zdjęć ilustrujących np. smutek, następnie umieszczenie ich w jednym kole. Nauczyciel pyta co spowodowało, że dzieci na zdjęciach odczuwają takie emocje.
- 5) Nauczyciel: *Potraficie już bardzo dobrze rozpoznać i nazwać emocje ludzi. Psy, tak samo jak my są zdolne do odczuwania wielu emocji. Okazują je nam za pomocą psiego języka – mowy ciała. Wysyłają nam wiele sygnałów*

uspokajających, które jesteśmy w stanie rozpoznać. Nauczyciel pokazuje kolejno karty: *Co chce powiedzieć swoim zachowaniem ten pies?* Nauczyciel podpowiada w razie potrzeby:

1. *Pies uśmiechający się (szczerzący zęby)* – zły, czuje się zagrożony.
2. *Pies w ukłonie* – zapraszający do zabawy, radosny, wesoły.
3. *Pies merdający ogonem* – szczęśliwy, zadowolony, lecz czasem wyraża to strach, niepewność.
3. *Pies oblizujący nos* – zestresowany, niespokojny.
4. *Pies odwracający głowę* – czuje się niepewnie, niekomfortowo.
5. *Pies ziewający* – chce nas uspokoić, może być również zmęczony¹³.

3. Zajęcia końcowe

- 1) Nauczyciel pyta dzieci: *Czy wiecie jaka jest nazwa emocji przeciwna do tej, którą odczuwał pies z wiersza? Tak, to radość. Na zakończenie zajęć zatańczmy taniec radości przy piosence.* Dzieci naśladują ruchy nauczyciela do utworu „Taniec radości”.
- 2) Podziękowanie za aktywny udział w zajęciach i pożegnanie się z dziećmi.

¹³ Rugaas T., Sygnały uspokajające. Jak psy unikają konfliktów, Wydawnictwo Galaktyka, 2005.

9.

Jak ubrać się w zimowy dzień?

Scenariusz zajęć dogoterapeutycznych. Terapia z psem. Terapia ręki.

Opracowanie: Karolina Torebko

1. **Uczestnik:** chłopiec 6-letni, ma duże trudności z opanowywaniem bieżącego materiału w oddziale przygotowawczym, myli litery, zaburzona analiza i synteza słuchowa, słabo rozwinięta motoryka mała, nieprawidłowy chwyt pisarski, rysunki schematyczne. Wykazuje małą wiedzę o otaczającym świecie. Dziecko lubi prace plastyczne, jednak nie chce wykonywać ich według instrukcji tylko według własnego pomysłu.
2. **Czas trwania zajęć:** 40 minut.
3. **Temat zajęć:** Jak ubrać się w zimowy dzień?
4. **Cele główne:**
 - a) usprawnianie motoryki małej,
 - b) dobieranie odpowiedniego ubioru do pogody.
5. **Cele szczegółowe:**
 - a) dziecko mówi wiersz na przywitanie,
 - b) zapina zamek, guziki, zawiązuje szalik, sznurowadło, zakłada rękawiczki,
 - c) odnajduje ubranka pasujące do odpowiedniego psa,
 - d) wycina obrazki,
 - e) odpowiednio trzyma narzędzie pisarskie (w razie potrzeby chwyt pisarski jest korygowany),
 - f) liczy smaczki – zdobyte punkty,
 - g) dorysowuje i koloruje elementy ubioru na zimowy spacer,
 - h) nalewa wodę do miski, karmi psa.
6. **Metody:** pogadanka, pokaz, zajęcia praktyczne.
7. **Pomoce dydaktyczne:**

Kosz z rekwizytami: but sznurowany, bluza z zamkiem błyskawicznym, sweterek z dużymi guzikami, rękawiczki palczatki, szalik, ilustracje tych przedmiotów; karty pracy (psy i ich ubranka), obrazki z zimowymi ubraniami do wycięcia, nożyczki, literki, smaczki, miski dla psa, szczypce.

TOK ZAJĘĆ:

1. Zajęcia wstępne

- 1) Dziecko wchodzi do gabinetu. Razem z terapeutą mówi fragment wiersza Aleksandry Wojtyły „Mój przyjaciel”:

<i>Piesek cztery łapki ma i ogonkiem wesoło merda. Jego sierść zadbana i wyczesana, a oczy mądre od samego rana.</i>	<i>Pies to najlepszy przyjaciel człowieka, zawsze na dzieci przy bramie czeka. Łapkę poda na powitanie, zaszczeka wesoło i przy Tobie stanie.</i>
--	---

- 1) Dziecko wita psa. Pies podaje mu łapę.

2. Zajęcia główne

- 1) Za każde wykonane zadanie dziecko wkłada do miseczki jeden smakołyk za pomocą szczypców.
- 2) Zrób to, co jest pokazane na ilustracji. Przed dzieckiem znajduje się kosz z rekwizytami: but sznurowany, bluza z zamkiem błyskawicznym, sweterek z dużymi guzikami, rękawiczki palczatki, szalik. Terapeuta ma ilustracje tych rekwizytów. Bierze do ręki dwie ilustracje, pies wybiera jedną z nich. Dziecko wyjmuje z kosza wskazany przedmiot i wykonuje zadanie (np. zapina guziki lub zamek, zawiązuje szalik, zakłada rękawiczki). za pomocą szczypców. Zadanie powtarzamy do wyczerpania rekwizytów.
- 3) Płataninka. Dziecko otrzymuje kartę pracy. Ma na niej trzy ilustracje psów różnej wielkości i trzy ubranka dla psa. Musi doprowadzić psa do jego ubranka po splątanej ścieżce.
- 4) Dobieranie pierwszych głosek/liter do zimowych ubrań. Dziecko ma za zadanie wyciąć 6 obrazków (czapka, szalik, rękawice, kurtka, buty, spodnie) ułożyć je i dopasować do nich pierwsze litery (litery przygotowuje terapeuta). Po dopasowaniu pierwszych liter można przegłoskować z dzieckiem nazwy ubrań.
- 5) Jak ubiorę się na zimowy spacer z psem? Kolorowanka (dziecko z psem). Zadaniem dziecka jest dorysować ubrania chłopcu i psu odpowiedniego na zimowy spacer.

3. Zajęcia końcowe

- 1) Dziecko przelicza smaczki w miseczce.
- 2) Nalewa wodę, stawia miskę z wodą psu, a następnie karmi psa (stawia miskę ze smaczkami).

10.

Czy jesteśmy podobni?

Scenariusz zajęć dogoterapeutycznych. Edukacja z psem.

Opracowanie: Magdalena Dudek

1. Uczestnicy: grupa przedszkolna, 5– 6-latki

2. Temat: Czy jesteśmy podobni?

3. Cele ogólne zajęć:

- a) kształtowanie umiejętności porównywania elementów budowy ciała człowieka i psa (dostrzeganie różnic i podobieństw),
- b) poznanie podstawowych potrzeb ludzi i zwierząt (jedzenia, opieki, czystości, zabawy, nauki),
- c) kształtowanie właściwego stosunku do świata ludzi i zwierząt,
- d) utrwalanie zasad zachowania się podczas wizyty psa w przedszkolu,
- e) wyrabianie opiekuńczego stosunku do zwierząt.

4. Cele szczegółowe:

- a) dziecko przestrzega ustalonych zasad zachowania podczas wizyty psa;
- b) opowiada treść wiersza, bierze udział w zabawach tematycznych i ruchowych
- c) podejmuje próby współdziałania w grupie, w której jest zwierzę;
- d) podejmuje próby współdziałania z psem;
- e) dostrzega, wskazuje, nazywa elementy budowy ciała człowieka i psa;
- f) określa podobieństwa i różnice w wyglądzie ludzi i zwierząt;
- g) wymienia potrzeby dnia codziennego ludzi i zwierząt.

5. Metody: aktywizujące, wspierające; czynne: samodzielnych doświadczeń, zadań stawianych do wykonania; twórczej aktywności dziecka: burza mózgów; słowne: opowiadanie, instrukcje, wypowiedzi; percepcyjno-wzrokowe: pokaz, obserwacja.

6. Środki dydaktyczne: wiersz L. Łącz „Przyjaciel ze schroniska”, zestaw ćwiczeń ruchowych K. Wlaźnik „Wychowanie fizyczne w przedszkolu”, cztery drewniane spinacze do bielizny, brązowy filc, pompon, oczy samoprzylepne, klej.

TOK ZAJĘĆ:

1. Zajęcia wstępne:

- 1) Dzieci siedzą w kole na dywanie. Nauczycielka czyta dzieciom tekst Ewy Szelburg-Zarembiny pt.: „Szczeniątka”
Bez liku jest szczeniątek w koszyku.
Jedno- podobne do matki. Drugie w białe łatki.
Trzecie-czarne jak wronka. Czwarte bez ogonka.
Podpalanych dwoje. A ostatnie, to najmniejsze,
Ono...będzie moje!
- 2) Rozmowa na podstawie treści wiersza:
Gdzie leżały szczeniątka? Jak wyglądało pierwsze (drugie, trzecie, czwarte).
Jak wyglądały dwa pieski? Co oznacza słowo „podpalane”? Jakie było najmniejsze? Ile było wszystkich szczeniątek?
- 3) Pieski pokonują przeszkody – zabawa ruchowa
Dzieci są podzielone na dwie grupy. Jedna grupa będzie pełniła rolę „żerde” w płocie, druga „piesków”. Dzieci „żerdki” ustawiają się w szeregu i trzymają za rozpostarte na boki ręce, tworząc „płotek”. Naprzeciwko „żerde”, w odległości pięciu kroków, ustawiają się na czworakach „pieski”, po czym biegną w stronę płotka. Każdy piesek omija swoją żerdkę z prawej strony, wychodzi z drugiej i wraca na swoje miejsce.
Następnie grupy zamieniają się rolami.
- 4) Głos psa – zabawa słuchowa.
Dzieci siedzą w kręgu z zamkniętymi oczami, jedno z dzieci wybrane przez nauczyciela ukrywa się i zaczyna wydawać odgłosy, naśladując szczekanie, popiskiwanie itp. Zadaniem dzieci jest odnalezienie kryjówki „pieska” i odwrócenie głowy w kierunku „szczekania”.

2. Zajęcia główne

- 1) Czekamy na gościa – dzieci siadają w kole, cichutko czekając na swojego gościa (przypomnienie zasad zachowań podczas wizyty psa – jak się zachowujemy, aby zwierzę się nie wystraszyło).
- 2) Powitanie z psem – dzieci wypowiadają imię psa, wyciągając przed siebie dłoń, pozwalając psu powąchać rękę na powitanie.
- 3) „Jacy jesteśmy my, a jaki jest pies?” – dostrzeganie elementów budowy ciała człowieka, nazywanie ich, wyszukiwanie tych samych elementów budowy

ciała u psa (zabawy porównawcze), np. „ja mam głowę, ty masz głowę, pies ma głowę”. Rozmowa kierowana na temat higieny psa i człowieka (czyszczenie zębów, obcinanie paznokci/pazurków, kąpanie z użyciem specjalnych szamponów, oczyszczanie skóry, czyszczenie uszu)

- 4) Praca plastyczna – pies z klamerki. Na końcach klamerki przyczepiamy po jednej klamerce – pierwsza to ogon i tylne łapy, druga to szyja i przednie łapy. Otwieramy czubek drugiej klamerki i umieszczamy w niej ostatnią czwartą klamerkę w taki sposób, aby ściskana część znajdowała się przy czubku drugiej klamerki – po ściśnięciu piesek będzie ruszał pyszczkiem. Z filcu wycinamy uszy oraz przednie i tylne łapy. Po wyschnięciu przyklejamy wszystko do spinaczy. Na koniec przyklejamy oczy i pompon jako nos. Szczekający piesek gotowy.

3. Zajęcia końcowe

Dzieci żegnają się z psem. Chętne osoby mogą pożegnać się z psem poprzez podanie z otartej dłoni ciasteczka dla psa.

11.

Utrwalanie orientacji w schemacie ciała.

Scenariusz zajęć dogoterapeutycznych. Terapia z psem. Zajęcia korekcyjno-kompensacyjne

Opracowanie: Anna Zawadzka

1. **Uczestnik:** chłopiec 9-letni, niepełnosprawność sprzężona tj. autyzm i niepełnosprawność intelektualna w stopniu umiarkowanym
2. **Czas trwania zajęć:** 45 minut
3. **Temat zajęć:** Części ciała
4. **Cele główne:** Utrwalanie znajomości schematu ciała
5. **Cele szczegółowe:** Uczeń rozpoznaje i wskazuje określone części ciała w trzech płaszczyznach: swojej, drugiej osoby i psa.
6. **Metody:** pogładowa, objaśnienia, praktyczne.
7. **Pomoce dydaktyczne:** ilustracje, symbole PCS, smaczki, mata wężowa.

TOK ZAJĘĆ

1. Zajęcia wstępne:

- 1) Powitanie z psem – pies podaje łapę dziecku.
- 2) Uczeń nazywa wskazywane przez terapeutę części ciała psa – za każde dobrze wykonane zadanie uczeń zbiera psie ciasteczka jako punkty.

2. Zajęcia główne:

- 1) Uczeń dobiera symbole PCS do części ciała psa przedstawionych na ilustracjach. Celem tego ćwiczenia jest nazywanie części ciała człowieka – dobieranie symbolu PCS do części ciała, wskazywanie określonej części ciała u terapeuty oraz u siebie.
- 2) Uczeń składa puzzle części ciała psa oraz człowieka z rozciętych elementów. Za każde dobrze wykonane zadanie uczeń zbiera psie ciasteczka jako punkty.

3. Zajęcia końcowe:

- 1) Karmienie psa przy użyciu maty wężowej – uczeń za każde poprawnie wykonane zadanie zbierał smaczki, które ukrywa w macie wężowej. Z pomocą terapeuty wydaje psu komendę – *Szukaj*.
- 2) Pożegnanie z psem poprzez pogłaskanie psa w asyście terapeuty.

12.

Żarłoczny pies – utrwalanie głoski szumiącej [ż].

Scenariusz zajęć dogoterapeutycznych. Terapia logopedyczna z psem.

Opracowanie: Michalina Janczak-Kukowska

1. **Uczestnik:** dziecko 5–6-letnie
2. **Czas trwania zajęć:** 45 minut.
3. **Temat zajęć:** **Żarłoczny pies – utrwalanie głoski szumiącej [ż].**
4. **Cele główne:**
Prawidłowa artykulacja głoski [ż].
5. **Cele szczegółowe:**
 - a) dziecko potrafi wykonać prawidłowo ćwiczenia artykulacyjne, usprawnia funkcjonowanie narządów mowy,
 - b) prawidłowo wymawia głoskę [ż] w sylabach i wyrazach,
 - c) wzbogaca słownik czynny i bierny.
6. **Metody:** pogadanka, tworzenie zdań, opowieści.
7. **Pomoce dydaktyczne:** nagranie piosenki, lustro, ilustracje ćwiczeń artykulacyjnych z psem, pies – suwak, żarłoczny pies i smaczki – obrazek z wyciętym otworem – pyskiem, pies – kolorowanka, mata dla dziecka, mata wężowa dla psa.

TOK ZAJĘĆ

1. Zajęcia wstępne:

- 1) Zabawa powitalna – fragment piosenki: „Pieski małe dwa”
*Pieski małe dwa, chciały przejść przez rzeczkę,
Nie wiedziały jak, znalazły deseczkę
I choć była zła, przeszły po niej pieski dwa.
Si bon, si bon tra la la la la,
Si bon, si bon tra la la la.*
- 2) Ćwiczenia oddechowe – dziecko kładzie się na plecach na macie, bierze głęboki wdech nosem i wydech ustami, ręce trzyma na przeponie; obserwuje jak oddycha pies.

2. Zajęcia główne

- 1) Ćwiczenia artykulacyjne – karty memory z psem. Dziecko przed lustrem wykonuje ćwiczenia artykulacyjne, uprzednio znajduje pary kart.
- 2) Pies suwak – dziecko powtarza po logopedzie sylaby zapisane na „języku psa”:
za, zo, zu, że, ży
aża, ożo, užu, eże, yży
- 3) Żarłoczny pies. Dziecko losuje smaczki – zalaminowane kości. Na każdej z nich napisany jest wyraz z głoską [ż] (żarłok, żeberko, żelki, żółtko, żurawina, orzechy, warzywa, spiżarnia), dziecko wymawia poprawnie wyraz oraz układa z nim zdanie. Za każdy poprawnie wyartykułowany wyraz i zdanie, dziecko wrzuca smaczek – kość do pyska psa, tym samym wkłada prawdziwy smaczek do maty węchowej psa.

3. Zajęcia końcowe.

Dziecko pozwala psu zjeść smaczki z maty węchowej („żarłoczny pies”), otrzymuje kolorowaną z wizerunkiem psa, aby utrwalać wyuczone zdania samodzielnie pod opieką w domu.

13.

Łajka w kosmosie. O metodzie storyline na zajęciach dogoterapii.

Opracowanie: Edyta Musialik

Czy na zajęciach dogoterapii można polecieć w kosmos? Myślę, że na pewno tak.

Zajęcia z udziałem psa terapeutycznego można realizować na wiele sposobów. Jednym z nich jest edukacja, która w grupie najmłodszej przedszkolaków, powinna być ściśle powiązana z zabawą. Wiek przedszkolny czasem bywa także nazywany po prostu wiekiem zabawy, ponieważ wtedy występuje prawdziwa zabawa, czyli stworzona przez dziecko od początku do końca¹⁴.

Zabawa, pies terapeutyczny i ciekawy temat to przepis na udane zajęcia dogoterapeutyczne! A od czego zaczniemy naszą przygodę. *Posłuchajcie pewnej historii* – w ten sposób kynoterapeuta rozpoczyna zajęcia z dziećmi. Wykorzystujemy tutaj metodę dydaktyczną storyline, czyli metodę aktywizującą opartą na holistycznym modelu uczenia się. Autor metody w twórczy sposób połączył w niej znane wcześniej elementy innych metod w jedną całość (narrację, fabułę, odgrywanie ról, gry dydaktyczne, dyskusję grupową, myślenie problemowe i twórcze, wizualizacje). Przez zastosowanie różnorodnych działań opartych na interakcji z innymi uczestnikami dostarcza ona intensywnych przeżyć, pobudza kanały zmysłowe dzieci. Dzięki temu uczestnicy łatwiej uświadamiają sobie własne doświadczenia, myślą i zapamiętują, przez co nabywana wiedza staje się bardziej przystępna i ciekawsza¹⁵.

Posłuchajcie pewnej historii psa imieniem Łajka. Suczki, która jako pierwsza wyruszyła w kosmos. Zapraszam was dziś w imieniu Łajki do statku kosmicznego.

Najpierw odpowiednio się przygotujmy. Załóżmy skafander, odpowiednie buty, na głowę wkładamy kask i gotowe.

Dzieci naśladują za terapeutą zakładanie skafandra – prawa noga, lewa noga, prawa ręka, lewa ręka, zapinamy zamek błyskawiczny, naśladowanie zakładania butów.

Czas wsiąść do promu kosmicznego. Zobaczcie pies Mina już na was czeka.

¹⁴ Brzezińska A. I., Bańkowski M., Kaczmarska D., Włodarczyk A., Zamecka N., *O roli zabawy w przygotowaniu dziecka do dorosłego życia*, „Wychowanie w Przedszkolu” 2011, nr 10, s. 5-13.

¹⁵ Jąder-Taboń M., *Efektywne i atrakcyjne metody pracy z dziećmi*, Wyd. Impuls, Kraków 2016, s. 44.

Pies siedzi w wyznaczonym miejscu w sali, np. na kocu, dzieci siadają w wyznaczonych miejscach, mogą to być kolorowe krążki, woreczki gimnastyczne porozkładane po sali, gazety.

A teraz czas na odliczenia, zaczynamy 10, 9, 8, 7, 6, 5, 4, 3, 2, 1, START! Uwaga przy starcie trochę trzęsie.

Dzieci podskakują, siedząc.

Skręcamy w prawo, skręcamy w lewo. Hamujemy!

Dzieci przechylają się w prawą stronę, w lewą stronę, do przodu.

Co widzicie za oknem?

Dzieci z rąk tworzą lornetki, lunety – opowiadają, co widzą, może gwiazdy, może planety.

Uwaga przed nami kometa, musimy ostro skręcić w lewo. Gotowi?!

Dzieci pochylają się w lewo.

A teraz turbulencje.

Dzieci podskakują na siedząco.

Łądujemy!! Pomału wysiadamy z naszego promu kosmicz-nego. Co to za planeta?

Dzieci mogą wymyślić nazwę planety.

Zobaczcie, Mina coś ma. To chyba list od Łajki, chyba też była na tej planecie. Spróbujmy go odczytać.

Przed psem znajduje się kartka, na kartce napisane są sylaby otwarte z wykorzystaniem jednej spółgłoski, na pa, po, pu, pe, pi, py, dzieci odczytują samodzielnie lub z pomocą terapeuty sylaby.

Czy coś z tego rozumiecie? Nie? To może Mina spróbuje to rozszyfrować?

Terapeuta ma przygotowane kartki z poszczególnymi sylabami: pa, po, pe, pu, pi, py, pó – pies łapą wskazuje dowolną sylabę. Wybiera tak trzy sylaby. Dzieci próbują odczytać powstały wyraz.

Hmn, nadal nie rozumiem tego języka. A skoro ten język jest obcy, to może mówią coś do nas kosmici? Może Łajka w kosmosie spotkała ufoludków, co wy o tym myślicie? Proponuję rozszyfrować tę zagadkę. Popatrzcie, Mina ma kostkę do gry, a ja mam teczkę. Chyba jak otworzymy teczkę, to dowiemy się, po co jest ta kostka?

Dzieci otwierają teczkę, a w niej jest gra „Wyturlaj imię dla potworka” (gra dostępna na stronie www.printoteka.pl). Pies turla kostką a dzieci rozszyfrowują zapis i z trzech elementów układają ufoludka. Każda część ma przypisaną sylabę *po, po, pe, pu, pó, pi, py*, po połączeniu sylab wychodzi zabawne imię kosmoludka, np. *POPUPI*.

Ten ufoludek chyba się zagubił, nie może odnaleźć swojego ufostatku kosmicznego. Pomóżcie mu?

Terapeuta rozkłada przed dziećmi kartę pracę. Zadaniem dzieci jest doprowadzić ufoludka do odpowiedniego spodka, w tym celu należy wykonać zadanie. Może tu pomóc pies ze swoimi psimi ciasteczkami. Dzieci liczą na konkretach psich ciasteczkach. W nagrodę mogą nakarmić psa.

Ufff, uporaliśmy się z tym jakże trudnym zadaniem. Kosmici szczęśliwi odlecieli i czas także na nas. Wsiadajcie do promu kosmicznego.

Dzieci zajmują swoje miejsca, pies również.

Odliczamy 10, 9, 8, 7, 6, 5, 4, 3, 2, 1, START!!! Kierunek planeta Ziemia.

Dzieci bujają się łagodnie na boki, do przodu i do tyłu.

Łądujemy. Zdejmujemy nasze specjalistyczne ubranie.

Dzieci naśladują zdejmowanie ubrania: najpierw z głowy kask, rozpinamy zamek, jedna ręka, druga ręka, czas na spodnie, no i buty.

Na Ziemi jesteśmy na łące. Czas odpocząć, połóżcie się więc wygodnie. Posłuchajcie odgłosów łąki.

Możemy włączyć nagranie muzyki relaksacyjnej.

Zamknijcie oczy, weźcie głęboki wdech i zróbcie wydech. Pomyślcie, co was dziś spotkało, co było ciekawe, co wam się podobało, a co nie sprawiło wam radości.

Dzieci chwilę odpoczywają.

A teraz otwórzcie oczy, usiądźcie i opowiedzcie Minie, co wam się podobało, a co nie.

Dzieci opowiadają o swoich przeżyciach po zajęciach.

Cóż się działo na zajęciach?

Dzieci i pies poleciały w kosmos, poczuły się jak prawdziwi astronauty, utrwaliły umiejętności czytania, liczenia, dodawania, nieświadome tego, że się uczą. Praca metodą storyline stwarza bowiem dzieciom okazję do samodzielnego wzbogacania własnych doświadczeń na podstawie już istniejących, a także dzięki korzystaniu z doświadczeń innych uczestników.

Metoda story-line nie jest jednorodna. Najczęściej występują dwa typy: metoda skupiona wokół jakiegoś zjawiska lub przedsięwzięcia; drugi zaś skupia się wokół historii, opowieści. I właśnie ten drugi rodzaj storyline może przybierać dwa warianty techniki pracy: historii zwanej opowieścią wychowawczą, w której dominują aspekty wychowawcze (kwestie dydaktyczne mają wtedy mniejsze znaczenie) lub, tak jak w naszym przypadku, opowieści ruchowej stosowanej m.in. w przedszkolu, której głównym założeniem jest aktywność dzieci wynikająca z opowiadanej przez nauczyciela fabuły¹⁶. Z praktyki wiem, że metoda ta świetnie się sprawdza także w pracy indywidualnej, terapeutycznej.

(Załącznik do scenariusza 13.)

¹⁶ Mariola Jąder-Taboń, *Efektywne i atrakcyjne metody pracy z dziećmi*, Wyd. Impuls, Kraków 2016, s.45

14.

Przykłady ćwiczeń wykorzystanych podczas zajęć kynoterapeutycznych.

Edyta Musialik

Opisy zadań do wykonania w formie polecenia dla dziecka.

1. Zabawa dydaktyczna „Gramy w kręgle”.

Ustaw kręgle i schowaj między nimi ciasteczko dla psa, następnie wydaj psu komendę „Szukaj” – sprawdź, ile kręgli zbił pies, a ile zostało, Spróbuj to zapisać z wykorzystaniem kartoników z cyframi.

Jak inaczej ustawisz kręgle, aby pies zbił ich jeszcze więcej szukając ciasteczka.

2. Zabawa ruchowa z elementami kodowania.

Odkoduj drogę według podanego schematu, jak zrobisz to dobrze pod ostatnią łapką czeka cię zadanie do wykonania. Pies sprawdzi, czy dobrze wykonałeś zadanie.

3. Zabawa rozwijająca koordynację wzrokowo-ruchową „Ręka-noga”.

Pokonaj tor przeszkód. Widzisz na końcu „drogi” – czeka na ciebie pies. W nagrodę za dobrze wykonane zadanie daj mu jedno ciasteczko i przybij piątkę.

4. Elementy terapii ręki. Zabawa sprawnościowa ciasteczka dla psa.

Spróbuj za pomocą szczypiec przenieść do kubeczka jak najwięcej ciastek dla psa. Policz, ile ich jest w kubeczku. Jak myślisz, kto ma więcej ja, czy ty?
(terapeuta ma taką samą ilość ciastek tylko w innym rozmiarze – mniejszych)

5. Zagadki z psem

Przeczytam teraz zagadkę dla psa. Pies łapką wskaże odpowiedź, a ty sprawdź czy pies dobrze rozwiązał zadanie.

(załącznik do scenariusza 14.)

Zakończenie

*Bałem się oczy słabną – nie będę mógł czytać
pamięć tracę – pisać nie potrafię
drżałem jak obora, którą wiatr kołysze
- Bóg zapłać Panie Boże, bo podał mi łapę
pies co książek nie czyta i wierszy nie pisze*

Bałem się ks. J. Twardowski

Słowa ks. Jana Twardowskiego bardzo dobrze oddają sens pracy psa terapeutycznego we wspomaganiu osób z zaburzeniami, z trudnościami edukacyjnymi. Pies nie czyta książek, nie pisze, nie liczy, ale jego obecność sprawia, że uczestnicy zajęć dogoterapeutycznych podejmują trud szeroko rozumianej rehabilitacji, że „chce im się chcieć”. Dobrze prowadzona terapia bowiem sprawia, że chętniej podejmują się stawianych przed nimi zadań, z radością je wykonują i są zmobilizowani do ich zakończenia, przez co terapeuta uzyskuje oczekiwany efekt, czyli aktywizację określonej sfery¹⁷.

Psy są chętnymi, wiernymi, dyskretnymi, a przede wszystkim nieosądzającymi powiernikami, dzięki czemu potrafią przerwać nawet długotrwałe cierpienie ludzkie i stan izolacji społecznej¹⁸. Dzięki powyżej wymienionym cechom psy mogą również stać się nieodłącznymi towarzyszami dzieci/uczniów, które mają trudności w nauce¹⁹. Cytując za Beatą Kulisiewicz „dziecku bowiem dużo łatwiej przyjdzie poczytać pieskowi niż pani”²⁰. Nie zapominajmy jednak, że tylko zasadne i profesjonalne zastosowanie dogoterapii przyniesie zamierzone rezultaty²¹.

Edyta Musialik

¹⁷ Bartkiewicz W., *Co jeszcze... czyli o czym warto pamiętać*, „Przyjaciel” 2010, nr 2, s. 27.

¹⁸ Green S., *Co mówi mój pies, czyli jak zrozumieć język psa*, Wyd. RM, Warszawa 2008, s. 127.

¹⁹ Frankiewicz E., dz. cyt., s. 35.

²⁰ Kulisiewicz B. dz. cyt., s. 15.

²¹ Drwięga G., Pietruczuk Z., dz. cyt., s.68.

Bibliografia

1. Franczak A., Krajewska K., Skorupa J., *Baw się przez animaloterapię*, Wyd. Impuls, Kraków 2012.
2. Green S., *Co mówi mój pies, czyli jak zrozumieć język psa*, Wyd. RM, Warszawa 2008.
3. Jąder-Taboń M., *Efektywne i atrakcyjne metody pracy z dziećmi*, Wyd. Impuls, Kraków 2016.
4. Kulisiewicz B., *Witaj piesku. Dogoterapia we wspomaganie rozwoju dzieci o specjalnych potrzebach edukacyjnych*, Wyd. Impuls, Kraków 2014.
5. Rugaas T., *Sygnaty uspokajające. Jak psy unikają konfliktów*, Wydawnictwo Galaktyka, 2005.

Artykuł w czasopiśmie

1. Bartkiewicz W., *Co jeszcze... czyli o czym warto pamiętać*, „Przyjaciel” 2010, nr 2.
2. Drwięga G., Pietruczuk Z., *Dogoterapia jako forma wspomaganie rozwoju dziecka niepełnosprawnego*, „Niepełnosprawność – zagadnienia, problemy, rozwiązania” Nr III/2015(16).
3. Kurzeja A., Godawa J., *Wykorzystanie zooterapii w terapii pedagogicznej na przykładzie terapii z udziałem psa*, „Chowanna” 2009,1.

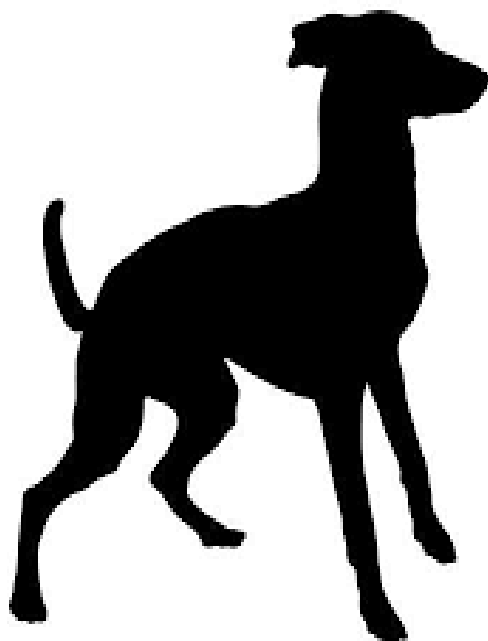
Netografia

1. www.kynoterapia.eu, [dostęp: 27.12.2022]
2. <https://www.glospedagogiczny.pl/artukul/dogoterapia-interwencje-z-udzialem-psow>, [dostęp: 27.12.2022]
3. Szwaczka Dorota, *Dogoterapia jako naturalna metoda terapeutyczna*, <https://www.akson.pl/akademia-wiedzy/artukul/dogoterapia-jako-naturalna-metoda-terapeutyczna,168>, [dostęp: 27.12.2022]
4. www.iahaio.org, [dostęp: 27.12.2022]
5. <https://www.perfect-fit.pl/pies-wskazowki/ja-i-moj-pupil/dogoterapia-na-czym-polega-czy-dziala>, [dostęp: 27.12.2022]

SPIS TREŚCI

Wstęp	Musialik Edyta	1
Słów kilka o kynoterapii	Musialik Edyta	2
Scenariusze zajęć dogoterapeutycznych	Musialik Edyta	6
1. Jak opiekować się psem zimą?	Dudało Urszula	7
2. Emocje u człowieka i psa.	Rudnik-Ulązka Katarzyna	9
3. Zabawy i ćwiczenia sprawnościowe	Kuczevska Katarzyna	11
4. Budujemy z klocków dom dla psa.	Kisievska Dorota	13
5. Rozwijanie kompetencji komunikacyjnych i językowych na podstawie przekazu wspomaganego.	Rudziewicz-Chmiel Karolina	15
6. Uczymy się bawiąc – wspomaganie rozwoju dziecka z autyzmem.	Sznejder Katarzyna	19
7. Poznajmy się – zabawy z psem.	Ewa Różyńska	22
8. Psie smutki.	Agata Nikonowicz	25
9. Jak ubrać się w zimowy dzień?	Torebko Karolina	28
10. Czy jesteśmy podobni?	Dudek Magdalena	30
11. Utrwalanie orientacji w schemacie ciała.	Zawadzka Anna	33
12. Żarłoczny pies. Utrwalanie głoski szumiącej [ż].	Janczak-Kukowska Michalina	34
13. Łajka w kosmosie. O metodzie storyline na zajęciach dogoterapii.	Musialik Edyta	36
14. Przykłady ćwiczeń wykorzystanych podczas zajęć kynoterapeutycznych.	Musialik Edyta	40
Zakończenie	Musialik Edyta	41
Bibliografia		42
Spis treści		43
Załączniki do scenariuszy		

Załącznik do scenariusza 1.

Pinczer Matpi

Chart Afgański

Airedale Terier

Malamut

Owczarek Anatolijski

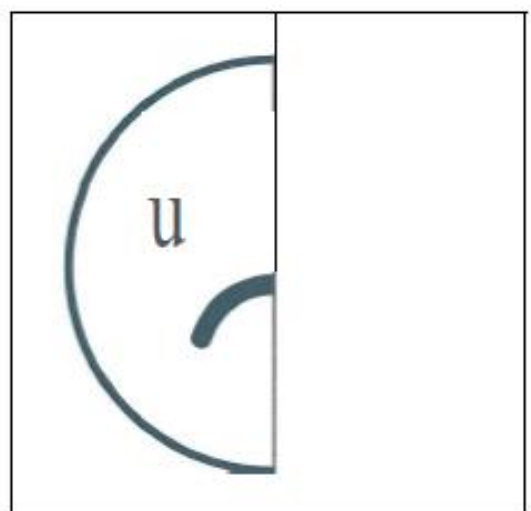
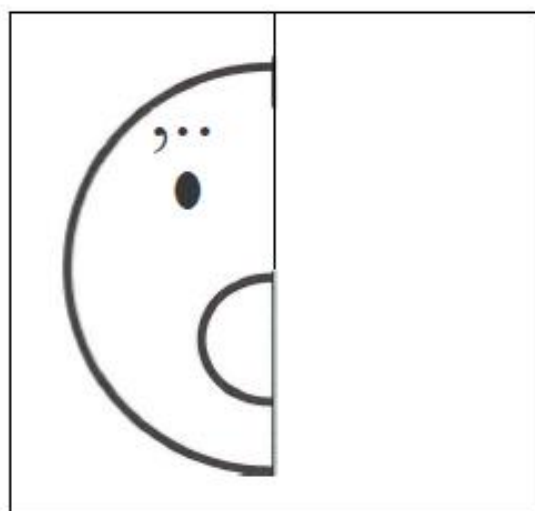
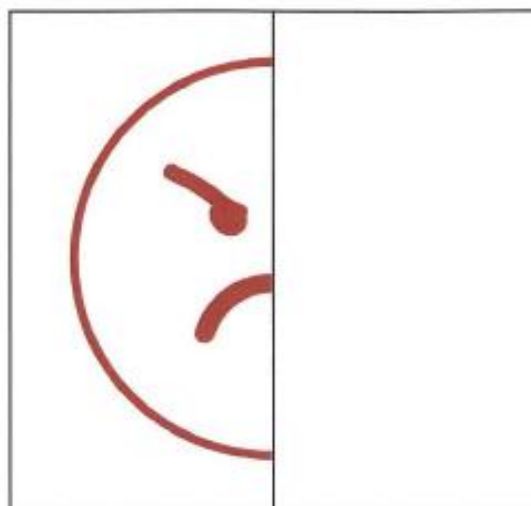
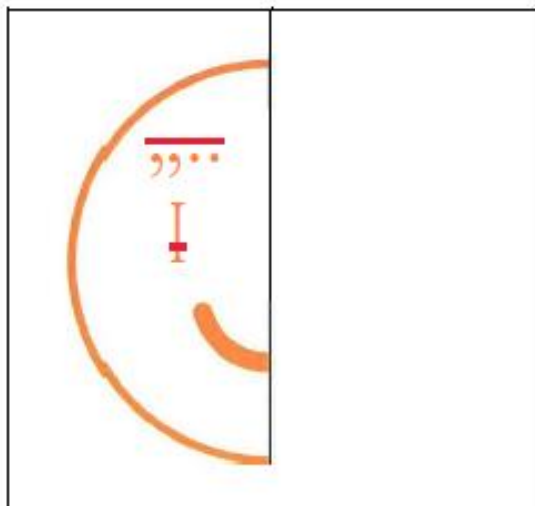

Australijski Pies Pasterski

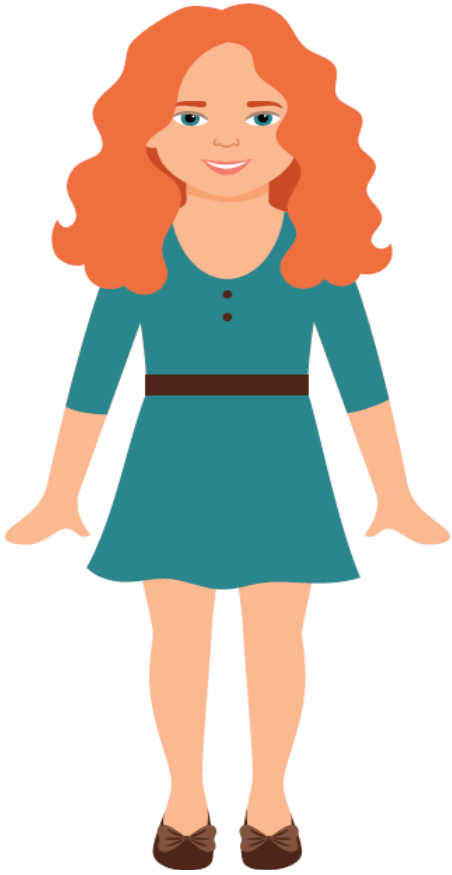
Źródło: <https://www.purina.pl/psy/rasy-psow/biblioteka>

Załącznik do scenariusz 2.

Źródło: emocjedziecka.pl

Załącznik do scenariusza 5.

Plan aktywności (praca własna)

Książeczka „Przybij piątkę” (praca własna)

prawa

lewa

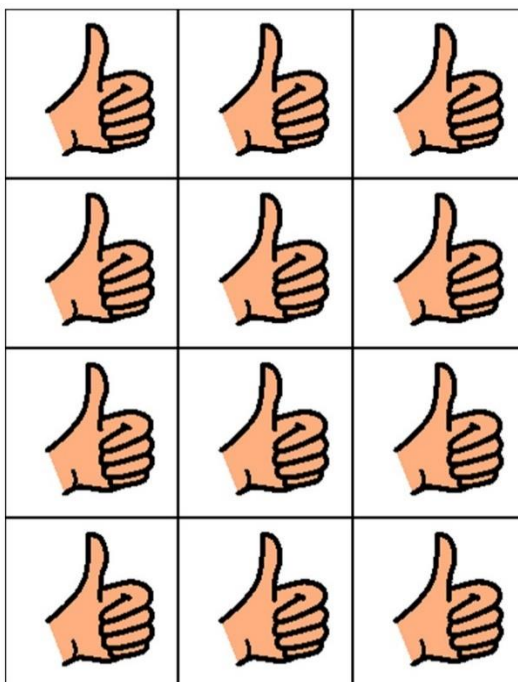
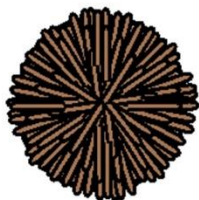
lewa

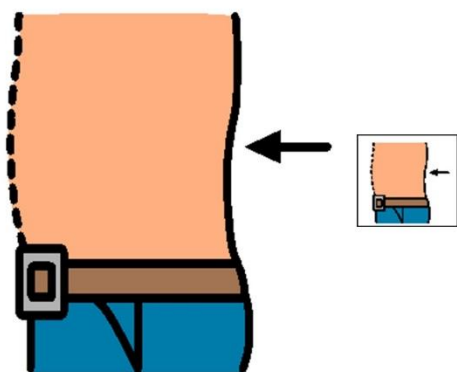
prawa

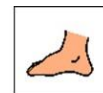
MASAŻ

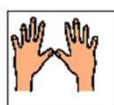
PLECY

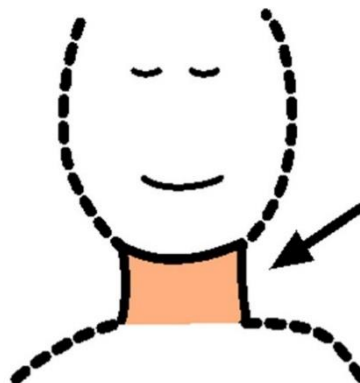
STOPA

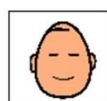
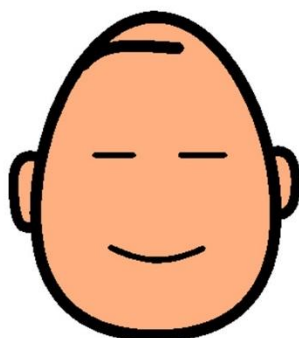
DŁONIE

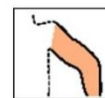
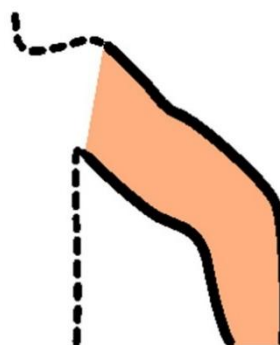
SZYJA

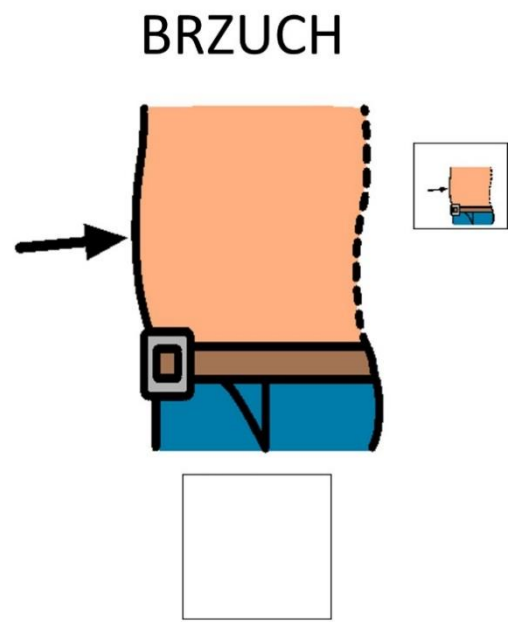
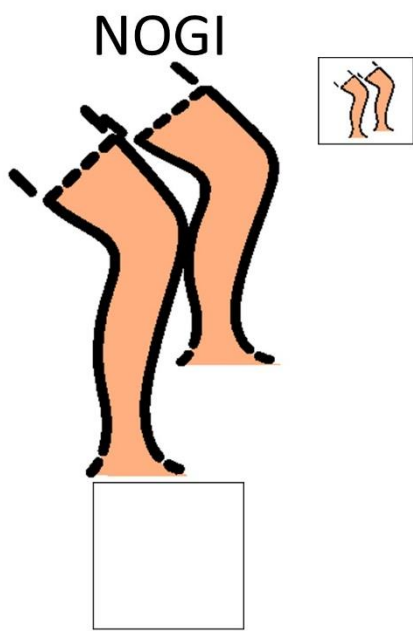

GŁOWA

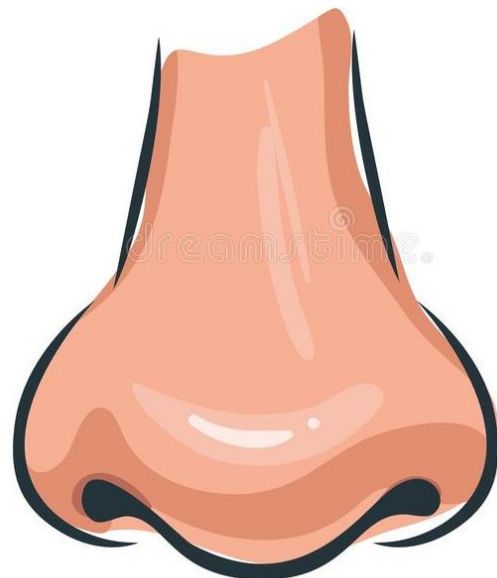

RĘKA

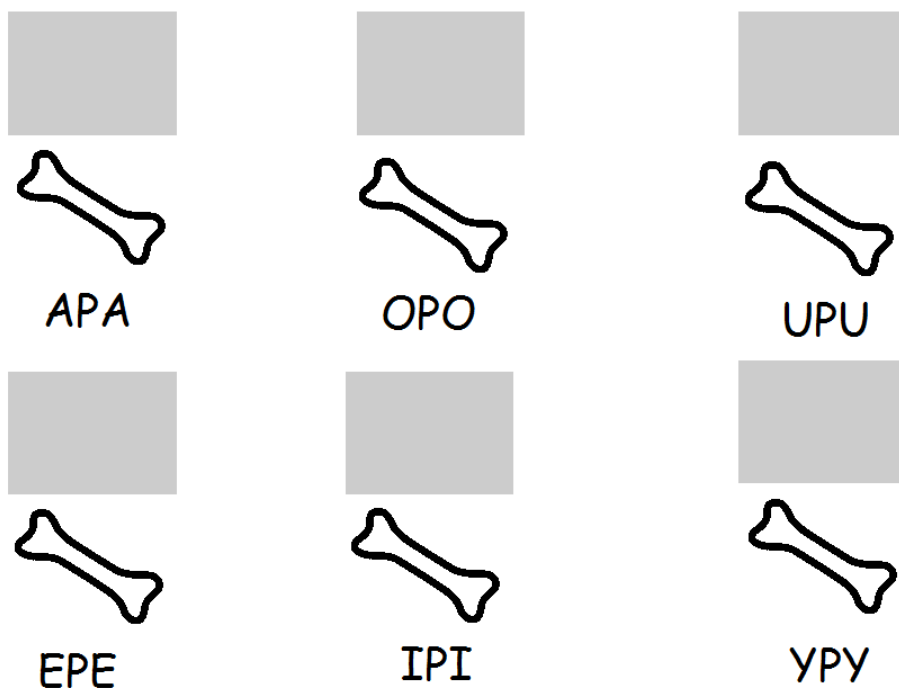

Szablon nosa psa oraz nosa człowieka (źródło – obrazy Google)

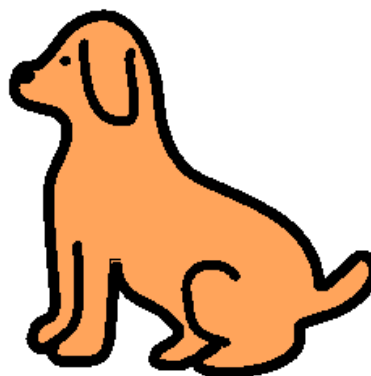

Głoska [p] w logotomach – karta pracy (praca własna)

Książeczka do czytania uczestniczącego „Co robi pies?” (praca własna)

Co robi pies?

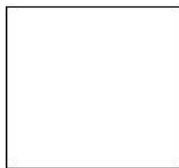
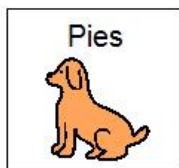
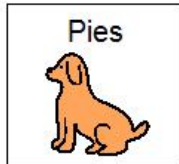

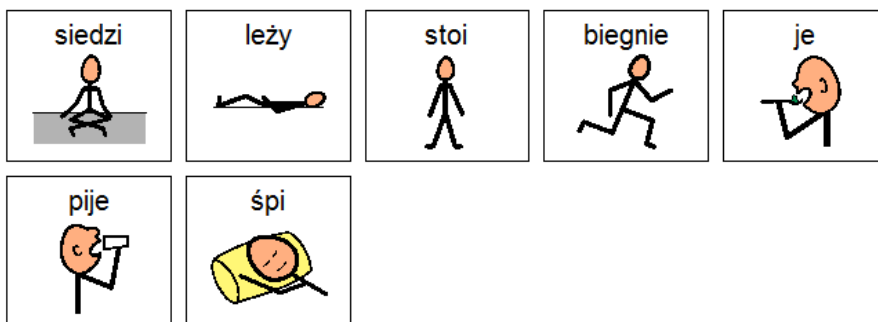
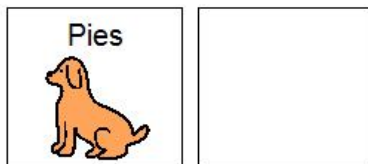

<p>Pies</p> 	
---	--

<p>Pies</p> 	
---	--

Załącznik do scenariusza 6.

angieszka.pl/tablica-filcowa/dirty-winter-clothes-filcowa-moda-i-magia-prania/

Załącznik do scenariusza 7.

Zagadki:

1. Szczeka, merda ogonkiem i cztery łapy ma,
więc pewnie wiesz, że na myśli mam...
(psa)

2. Ma duże oczy, miauczy i w głowie mu psota,
czy już wiesz, że chodzi mi o... (kota)

3. W piórka ozdobne, śpiewają,
w gałęziach drzew ich igraszki.
Ty już wiesz, że są to... (ptaszki)

4. Królem zwierząt jest, w Afryce mieszka.

Boi się go każdy roślinożerny koleżka,
Gdy na niego zapoluje, poleje się krew,
a ty już wiesz, że ten drapieżnik to...
(lew)

5. Jestem podobny do psa, ale nim nie jestem.

Choć mną straszą, unikam ludzi.
Mam futro, zęby, a moja rodzina to wataha. (wilk)

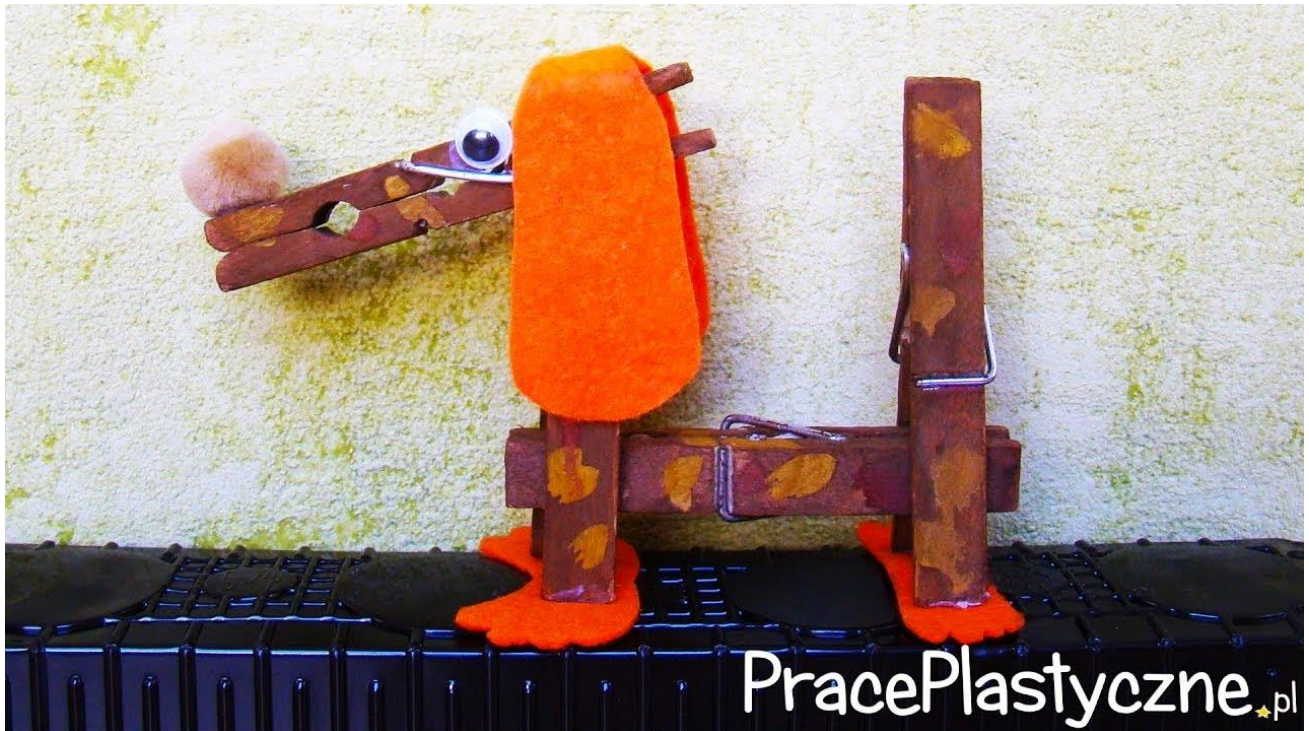

Źródło: <https://www.rynezekinspiracji.pl/produkt/ukladanki-psy/>

Załącznik do scenariusza 10.

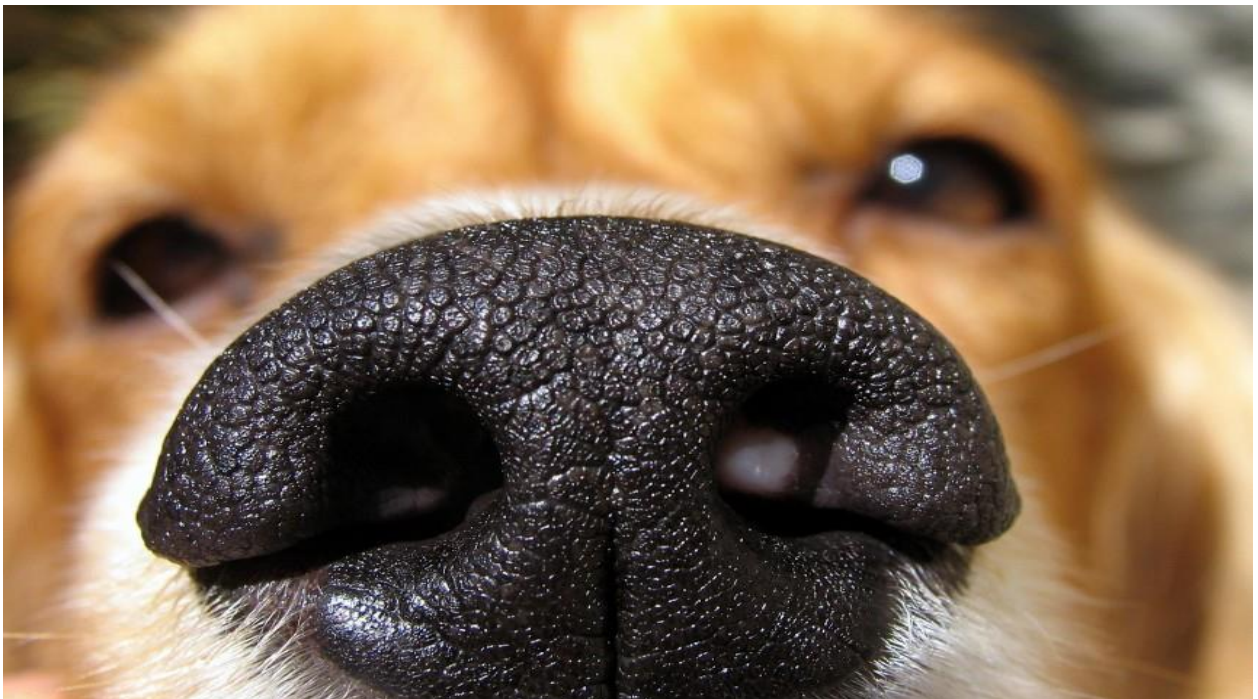
Źródło <https://praceplastyczne.pl/zwierzeta/85-pies>

Załącznik do scenariusza 11.

Źródło: <https://myanimals.com/pl/zwierzeta/zrenice-psow-i-kotow-czy-wiesz-jak-dzialaja/>

Źródło: <https://zooart.com.pl/blog/zimny-czy-cieply-nos-u-psa-jaki-powinien-byc-odpowiadamy>

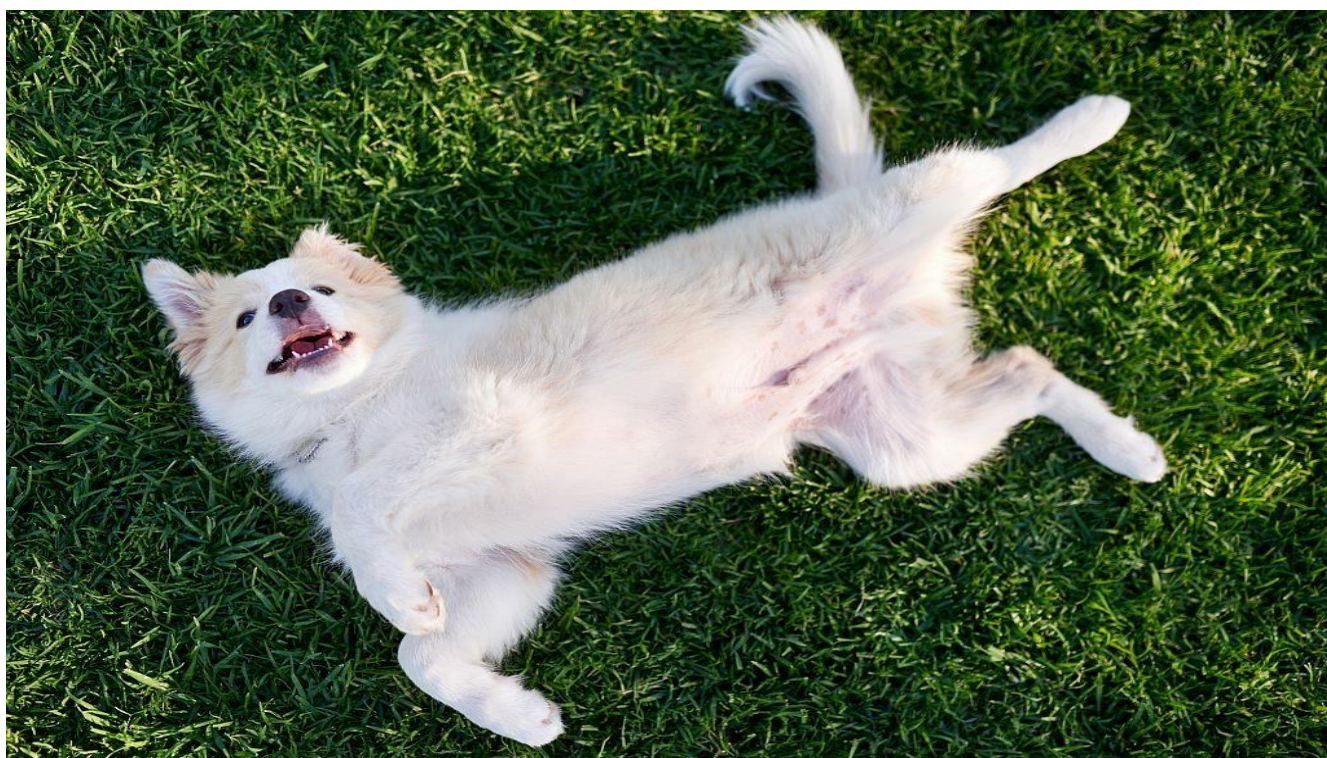
Źródło: https://tipy.interia.pl/artukul_1941,jak-czyscic-psu-uszy.html

Źródło: <https://www.tapeciarnia.pl/tapeta-glowa-psa-w-grafice>

Źródło: <https://www.istockphoto.com/pl/zdjecie/psy-z-ty%82u-gm498073209-42020826>

Źródło: <https://www.zooplus.pl/magazyn/psy/zdrowie-pielegnacja-psa/wzdecia-u-psa>

Źródło: <https://psy-pies.com/arttykul/budowa-lapy-psa,1529.html>

Źródło: <https://petner.com.pl/blog/po-co-psu-ogon/>

Źródło: https://pl.freepik.com/premium-zdjecie/mlodzience-i-szczesliwe-oczy-czlowieka-sciesniac_2435272.htm

Źródło: <https://www.istockphoto.com/pl/zdjecie/usta-beauty-closeup-woman-natural-face-make-up-pierśne-pełne-wargi-i-różowa-szminka-gm908389436-250244430>

Źródło: <https://zdrowie.radiozet.pl/Psychologia/ABC-psychologii/Kszalt-nosa-a-charakter-czlowieka-typy-nosa-prof.-Abrahama-Tamira>

Źródło: <https://www.ekologia.pl/wiedza/slovniki/leksykon-ekologii-i-ochrony-srodowiska/ucho>

Źródło: <https://www.istockphoto.com/pl/zdj%C4%99cie/usta-beauty-closeup-woman-natural-face-make-up-pi%C4%99kne-pe%C5%82ne-wargi-i-r%C3%B3zno-czarna-szminka-gm908389436-250244430>

Źródło: <https://piastunzoz.pl/zmniejszenie-zoladka-grozi-alergia/>

Źródło: <https://www.bialystokonline.pl/dlonie-zwierciadlem-czlowieka-jak-o-nie-zadbac,artykul,72404,11,1.html>

Źródło: <https://ua.depositphotos.com/stockphotos/%D0%BB%D0%B8%D1%82%D0%BA%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D1%85-%D0%BC%27%D1%8F%D0%B7%D1%96%D0%B2.html>

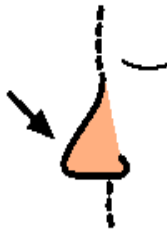

Źródło: <https://kopalniawiedzy.pl/atrakcyjnosc-twarz-mezczyzni-kobiety-status-hormonalny-Benedict-C-Jones,28148>

oczy

nos

usta

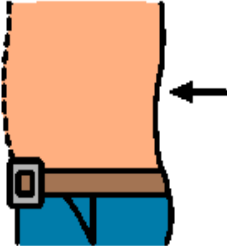
ucho

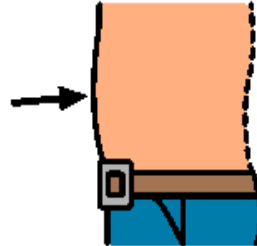
głowa

plecy

brzuch

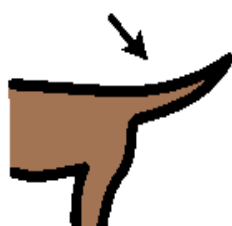
noga

ręka

ogon

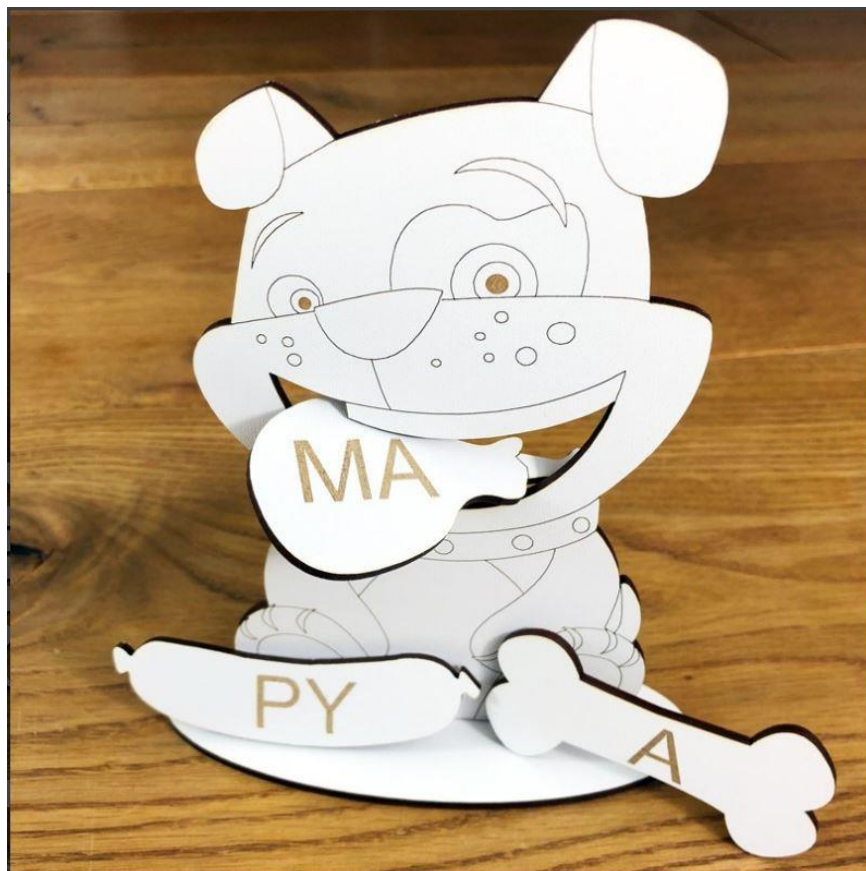

łapa

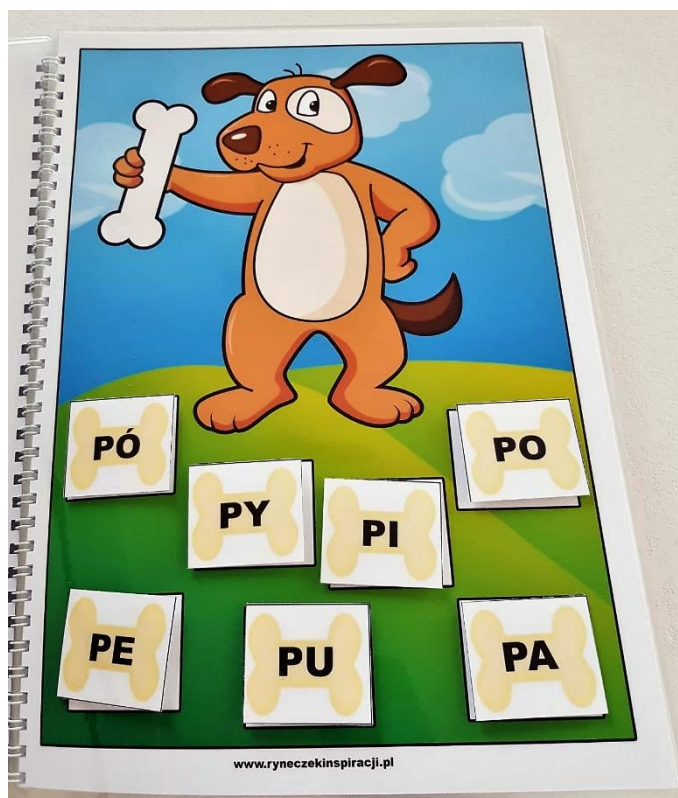
Załącznik do scenariusza 12.

<https://juniora.pl/piesek-sylabowy/>

Załącznik do scenariusza 13.

Źródło: www.ryneczkeinspiracji.pl

$1+1=$

$0+1=$

$3+2=$

$2+1=$

$2+2=$

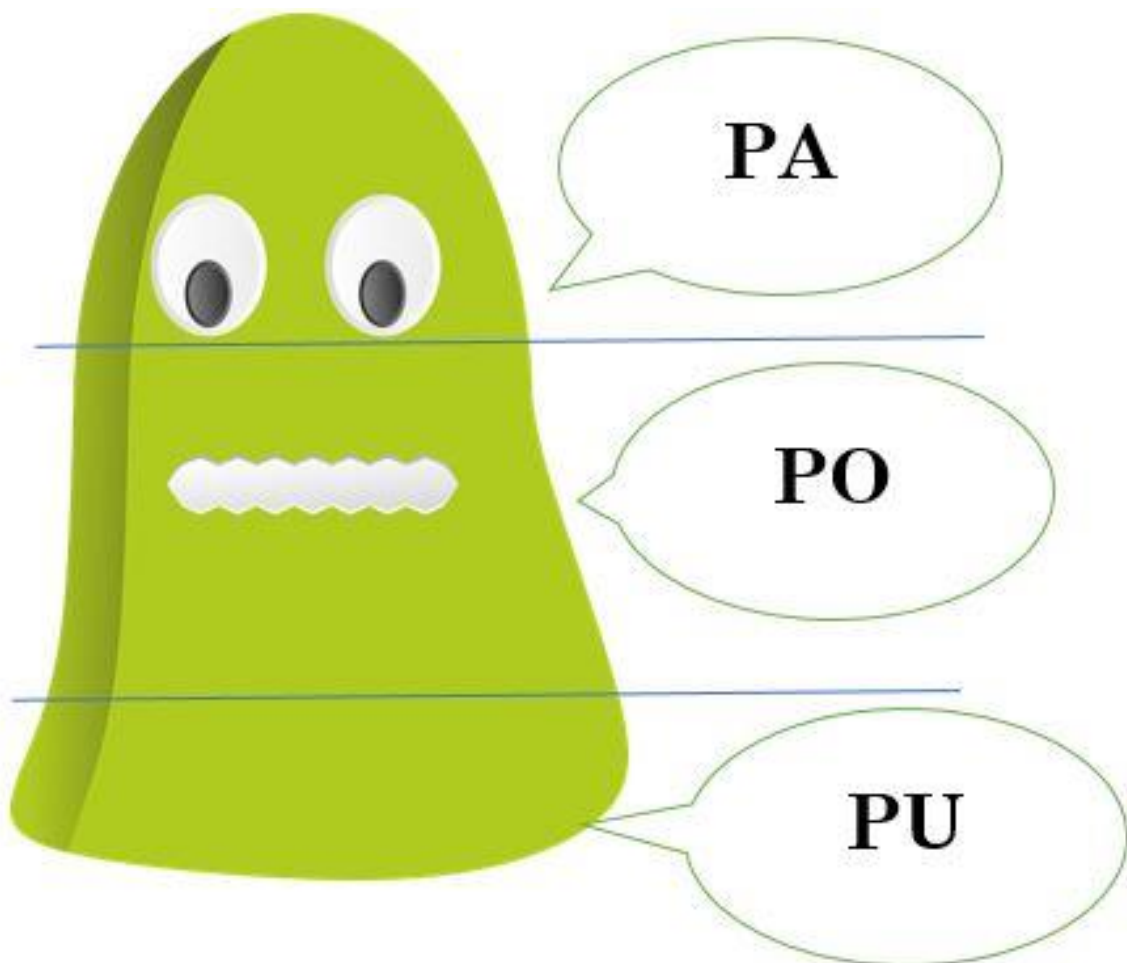

Kwiecien Academy

Źródło: kwiecenacademy.pl

PA	PO	PU	PE	PI	PY
PA	PO	PU	PE	PI	PY
PA	PO	PU	PE	PI	PY

Załącznik do scenariusza 14.

Przykłady ćwiczeń wykorzystanych podczas zajęć kynoterapeutycznych.

Opis zadania do wykonania w formie polecenia dla dziecka

1. Zabawa dydaktyczna „Gramy w kręgle”

Ustaw kręgle i schowaj między nimi ciasteczko dla psa.

Następnie wydaj psu komendę „Szukaj”.

Sprawdź ile kręgli zbił pies, a ile zostało.

Spróbuj to zapisać z wykorzystaniem kartoników z cyframi.

Jak inaczej ustawisz kręgle, aby pies zbił ich jeszcze więcej, szukając ciasteczka?

2. Zabawa ruchowa z elementami kodowania

Odkoduj drogę według podanego schematu.

Jak zrobisz to dobrze pod ostatnią łapką czeka cię zadanie do wykonania.

Pies sprawdzi, czy dobrze wykonałeś zadanie.

3. Zabawa rozwijająca koordynację wzrokowo-ruchową „Ręka-noga”

Pokonaj tor przeszkód.

Widzisz, na końcu „drogi” – czeka na ciebie pies.

W nagrodę za dobrze wykonane zadanie daj mu jedno ciasteczko i przybij piątkę.

4. Elementy terapii ręki – zabawa sprawnościowa - ciasteczka dla psa.

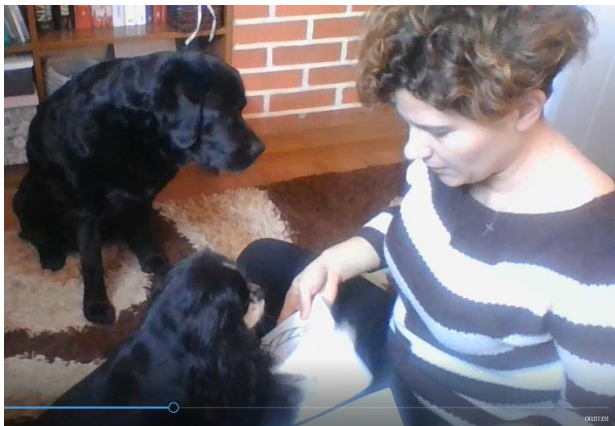
Spróbuj za pomocą szczypiec przenieść do kubeczka jak najwięcej ciastek dla psa.

Policz, ile ich jest w kubeczku.

Jak myślisz, kto ma więcej ja, czy ty?

Terapeuta ma taką samą ilość ciastek tylko w innym rozmiarze – mniejszych.

5. Zagadki z psem

Przeczytam teraz zagadkę dla psa.

Pies łapką wskaże odpowiedź.

Ty sprawdź czy pies dobrze rozwiązał zadanie.